

Це число має 24 сторінки.

№ 56 (15.146).
Ч. 56 (15.146).

Lwów, niedziela 12, marca 1939.
Львів, неділя 12. березня 1939.

Opłata pocztowa
zaliczona g-dówką.

Rok LX.
Рік LX.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

ВИДАННЯ: А. Б.

D I Ł O

Wychodzi codziennie rano.

Реданція й Адміністрація:
Львів, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Реданції 248-48
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Кошто: II. К. О. Львів 504.000.
" Банку Чеських Легов.
Прага "Діло".
Рукописів не зберігаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

місячно (з книжкою) . . . 5.00 зол
чвертьрічно . . . 15.00 "
піврічно . . . 30.00 "
річно . . . 60.00 "

В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., у ЧЕ-
ХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО
КНИЖКУ Б.НІ "ДІЛА" В ОБЕМІ 10-15 АРКУШІВ ДРУКУ.

1814 — 1939
10.
III.

ДЯТЛОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ.

Шевченко над Каспієм.

(Фрагменти поеми).

...серце ядом гою...

Т. III.

Львів, 10 березня 1939.

ВІД БОЛЮ ТА ОБРАЗ ДУША У ШКАРАЛУШУ.
СХОВАЛАСЬ, ВРАЖЕНА, І ТАК ТРИВАЄ В НІЙ,
ВТИСКАЮЧИ У ГЛІВ САМОТНІСТЬ ДУМ І МРІЙ,
І ДЕНЬ ЗА ДНЕМ П СТИСКАЄ ДУЖЧЕ І ДУЖЧЕ,
НАЛЯГШИ УНТЕРСЬКИМ ЖИЛАСТИМ ПЯСТУКОМ.
І ТІЛЬКИ ГНІВ ОДИН НАД ДНІВ ЖОРСТОКИМ СПІЛЕТОМ.
ЩЕ НЕЗЛАМАНИЙ, СТИРЧИТЬ НІМИМ БАГНЕТОМ,
ВСЕ НАОЛИВЛЕНИМ, ЗМАГАЮЧИСЬ ІЗ ЗЛОМ.
ЩОНІЧ, ЩОДЕНЬ ЙОГО ТАЄМНО ГОСТРИТЬ СЕРЦЕ,
ПРИСПАТИ НЕ ДАЄ. РУДИЙ РЖАВИНИЙ СКИП
ЩЕ НЕ ПОКРИВ ЙОГО, НІТРОХИ НЕ НАДЖЕРЩЕ,
А ТО — ЗЛОСЕРДНІ ДНІ НАД СЕРЦЕМ ПРООНЕСЛИ
СВІЯ ВИКРИК ЗВИТЯЖНИЙ І ВАГОТУ БЕЗКРИЛУ
ВОНО ПОЧУВШИ, В ДАЛЬ ОСЛІПЛУ ПОНЕ СЛО І
НІ СМОЛОСКИП ЖИВИЙ, АЛЕ ЖИВУ МО ГИЛУ,
ЯКА Й НАДХНЕННЯ ЖАР, І ГЛУМ ВОРОЖИХ ЗЛОБ.
ОДНАКО ПРИНЯЛА Б, І ЗЛЕДЕНІЛЕ СЛОВО
ЗВМЕРЛО Б ДЕСЬ НА ДНІ БЕЗЦІЛЬНОГО БУТТЯ,
ДЕ Б НЕРВНУ ТКАНЬ ЙОГО, ЗМАРНІЛУ І БЕЗКРОВУ,
ВЖЕ ПРОЛИСК БЛИСКАВИЦЬ УДАРОМ НЕ ПРОТЯВ.
ТОЖ — ГНІВУ ЧОРНА ІДЬ ВСТАЄ, ЗЛОБІ НАПРОТИ,
ЖАГОЮ, ЯК ВОНА, ГЛИБИННА І СЛІПА,
У ЖИЛАХ ХЛЮПОТИТЬ, ДО ГОРЛА ПІДСТУПА,
НЕДУЖИЙ ЗОЙК ДУШІ ЗАХЛИСТУЮЧИ ВСОТЕ,
ЩОБ ВІН НЕ ПРОЗВУЧАВ НАД ПУСТАРЕМ НІМИМ,
Я ТРИОМФАЛЬНИЙ КРИК ГЛУХОЇ БЕЗНАДІ,
ЩО СЕРЦЕ ВИПВШИ, НАД ВЛАСНИМ ТРУПОМ ВІЄ
ВИТТЯМ ШАКАЛОВИМ, ПУСТЕЛЬНИМ І СУМНИМ.
ТАК
ПІД СІРИМ КАМЕНЕМ БЕЗДУШНОЇ КА ЗАРМИ,
ПІСКОМ ПРИСИПАНА, ЗМУШТРОВАНА ДУША
В СТРОЮ ПРИГВИНЧЕНА — УСЕ-Ж НЕ ЗА ГЛУША
ВИСОКИХ ДУМ СВОІХ, НІ ПОРИВІВ БУНТАРНИХ.

Не ми Шевченкові — а Він нам...

У тяжких хвилинах життя — кожна сіра людина
згадує найближчу собі душу та бажане опертись об най-
вірнішого приятеля. У тяжких хвилинах нація горнеть-
ся під крила тих, що ставили їй дороговкази та самі
ними ставали. Хто-ж ближчий, хто рідніший українській
нації від Тараса Шевченка? Про кого перша думка
в кожного українця, коли річ йде про тих, що форму-
лували душу української нації, самі своє надхнення чер-
пали з її болю та з власних болю сплітали нації лавро-
вий вінок? Хто серед українців той, який не викликає
в нікого української одиниці у свідомості сумніву щодо
своєї величності та який — єдиний мабуть у загальній істо-
рії української нації та в історії української культури —
не становить собою лінії поділу між звеличниками і про-
тивниками?

І тому не випадок, що у 1939-му році українці
святкують Шевченкові роковини більш урочисто, ніж
святкували за останні роки. І не диво, що "ДІЛО", полі-
тичний щоденник, рішило цього року скласти Тарасові
Шевченкові поклін глибший, ніж може його складало
за попередніх літ, з нагоди попередніх роковин Його
народни та смерти. Коли сьогодні на передовому місці
політичної газети треба раз-у-раз нахиливати земля-
ки, щоб не гратися віри у себе самих, і надії у Правду,
і любови того, що може "перезалити" і тому пусте та
безвартне, — то чи не слід згадати Того, якого імя
є синонімом віри, надії і любови, якого все життя та вся
духова спадщина не один великий гимн бадьорости
й ідеалізму?

І тому ми певні, що наші Читачі вибачать нам, що
сьогодні віддалились від щоденних журб і турбот на-
стільки, щоб глядіти на них, як на щось мале, дрібне,
побічне, на щось, що вартне не першої, а десь далеко
далшої газетної сторінки. Страшенно важко нам усім
на душі і тому пірнімо сьогодні всі у ту цілющу атмо-
сферу, якою надихає нас співієш національного мину-
лого та пророк національного майбутнього.

Нинішнє число "Діла" — це не далина української
літератури. Сьогодні, саме сьогодні, Шевченко для нас
менше ніж колинебудь — постать з історії літератур.
І ми сьогодні менш, ніж колинебудь, граємо ролю ідо-
поклонників. Український часопис та маси його чита-
чів не виконують сьогодні ніякого обов'язку супроти
Тараса Шевченка. Навпаки: всі вони шукають у Ше-
ченка порятунку, шукають підтримки в Його пламен-
ному слові, спіраються на Його рамені — дужому му-
жницькому рамені, з якого вирости крила Генія.

Ось і вся ціль нашого нинішнього побільшеного
числа "Діла", для якого 125-ті роковини народни Тараса
Шевченка — це тільки формальна притока. Правдива
причина: бажання покріпитись на душі та пригадати со-
бі і своїм землякам, що нація, яка видала Тараса Ше-
ченка, така невідомою, як Він.

Зміст:

Дятлослав Гординський: Шевченко над Каспієм (вірш).
"Не ми Шевченкові, а Він нам".
Олександр Луцький: Милі душі Тарас, Кобзарю.
Олександр Терещук: Творчість Т. Шевченка — іст. подія.
Володимир Луцький: Чи переосвіта Т. Шевченка?
Іван Мадрич: Діло Шевченка в культурі.
Богдан Лесик: Останній учасник поховання Шевченка.
Володимир Гординський: Успіх таланту у Шевченка.
Іван Рамоський: Авторитарність прикмети Шевченка.
Іван Брик: "Промисел" і культ Шевченка.
І. Студинський: Як Тарасові мріяли (фелетон).
Володимир Січин: Шевченко на Бугах.
Володимир Лор: Шевченків мрія.

Іван Німчук: Як мене Шевченко захопив українством
(фелетон).
Мих. Рудницький: Чи Шевченко європейський поет?
Вол. Дорошенко: Т. Шевченко в цифрах.
Павло Зайцев: Шевченко як оповідач гуморист (фелет.).
Павло Ковжун: Шевченко мистець пензля і штихели.
Павло Зайцев: Шевченко в горах Кара-Тау.
О. Кульчицький: Куліт Шевченка у світі соціо-психо-
логії.
Галантійон Чіпка: Перша стріла.
Вістки зі світа.
Вістки з Карпатської України.
Україні у чужій пресі.
Новини і т. д.

ОСТАП ЛУЦЬКИЙ.

Мир душі Твоїй, Кобзарю!

ПРОМОВА НА КОНЦЕРТІ-АКАДЕМІЇ У ЛЬВОВІ 5-ГО БЕРЕЗНЯ 1939.

Всенародні ювілейні дні „Просвіти“ закінчують нині доземним поклоном перед маєстатом того, чий культ вона у нас найбільше розбудила й поширила: перед маєстатом безсмертного слова Тараса Шевченка у 125-ї роковини Його народни.

Здавалось би, що кожне живе покоління вносить в історію національного життя свої ідеї, своє слово. Від появи Кобзаря кожне українське покоління живе від попереднього. А всеж — понад ними, понад цілим глибоким переломом світа від кріпацтва по нинішній день — вже ось-ось сто літ лунає і раз-у-раз термосить Душу кожного живого українця передовсім воно, Шевченкове Слово.

Чи тому, що цим словом Шевченко заворожив цілу красу рідного краю і передав нам її в найкращих образах? Справді, ніде так, як у „Кобзарі“ не реве й не стогне наш Дніпро і не регочеться як дужий запорізький дід „аж піна з вуса потекла“, — ніхто не перекорав нас так глибоко як Шевченко, що нема для нас в цілм світі другого Дніпра, — ніхто поза ним не зворушив нас так глибоко рідним садком вишневим коло хати з хрущами, що поміж вишнями гудуть, — ані хмаринками, що за сонцем плывуть, червоні поли розстиляють, закликають сонце до сну і вкривають його рожевою пеленою як мати доню, — ніхто як він не відкрив нам чару української ночі — запорізької матері, коли ціле небо — чорне море, серед якого місяць — срібний човен — то, виринає то потапає, — а ген — далеко за хмарами сау Бог наслухує всього, що серед нашого степу могила з вітром говоріла...

І ніхто не передав нам співу рідної землі у такій геніальній та найріднішій ритміці нашої старосвітської коляди, щедрівки, шумки,

коломийки — як він і ще й досі тільки він...

Так, це все вистало б, щоб Україна віками пам'ятала і згадувала Його пісню. Але ж і в цім не міститься Шевченко, Його ми не тільки споминаємо, — ми з покоління в покоління Ним живемо!

Час перед появою Шевченка на Україні був надзвичайно небезпечний. Переяславське порозуміння з Москвою докотилося до останнього краю. З Гетьманщини і Січі не стало й сліду. Політично Україна вже не існувала. Руїна її політичної волі додала величезного розгону царсько-московському дикому деспотизмові, а що й Церква пішла йому на послуги, цар і Божа Церква злилися у державній практиці в одній Мотор того темного царства — тодішню бюрократію — назвав сучасний Шевченкові Бєлінській шайкою злодіїв і на все готових розбишак-провокаторів. Кожне хоч трохи сміливіше слово, кожний зустріч кількох людей не при чирці, мога втратити кожному стежку в тюрму чи Сибір. Від молавана аж до фіча все замовкло...

В такий час Бог дав нам Тараса, дитину в найбільшій кріпацькій хаті і вже небагом сиротою поставив його на найтвердшу стежку життя. Тільки його батько мав велике прощуття, що з тієї дитини буде або ніщо — або щось дуже велике. Перебиваючись крізь праліси безвихідних життєвих умов — сам Шевченко осягнув найвищі верхи. Але дилема „ніщо або щось дуже велике“ — була не тільки особистою проблемою Шевченка. Шевченко як ніхто другий, відчув, що перед тим самим імперативом стояла тоді ціла українська нація. І він рішався кинути своє чарівне слово й цілого себе на жертвенний вівтар нації.

Зразу, ще в Петрограді, йому здавалось,

що для того встане пригадати сучасній українській еліті колишню славу П'єлі і прадідів, тих, що „вміли панувати“ в „настойно статі“.

Він чув звідусіль живий відгук свого поем.

Щоби далі вести це діло, в 1843. р. Шевченко вертається до Вільні, Варшаві і Петрограді на Україну. Однак саме та зустріч з реальною дійсністю — скоро стала для нього трагедією. Шевченка очевидно скрізь гучно читали, гостили, називали пророком, плакат читали і слухали його нових поем, сам Шевченко зрозумів і відчув глибоко, що все воно пусте, що провідна верства українського народу вже строєна московським князем — козацький правник у глибокій душі — раб, — що навіть лібералізм тут тільки самий мертве малювання чужини, — що на віт темної Москви українські пани скажені, людей продають або проганяють, добре й до ходять у чужім ярмі, преподобники вивають лютого Нерона, підніжки царської кеї в мережаній лавреї, — що про Україну, про її минулу славу, сучасне горе і майбутню волю на тій-же Україні ще хіба тільки мола з вітром говорила, — могила, бо все інше занімало, з вітром, бо все інше оглухло!

„Заснула Україна,

буряном укрилась, цвіллом завила,
в калюжі, в болоті, серце погноїла
і в дупло холодне гадюк напустила“

Україна — бездітна вдовиця!

Шевченко почув себе живим серед трупів. І тоді немов дух лицарів усіх наших нулх століть зосередився в Тарасі, кріпкий сині, — Його романтична праукраїнська Муза не могла й серед таких умови втратити віри. Шевченко вже знав силу віт духа, знав, що як тільки цей дух зайде щ раз на Україні, тоді нарід стане моря, і яким і неситий не вноре поля і навіз, а на неправді й рабстві збудована московська сила — може впасти і впаде.

Хто цей вогонь духа має запалити? І ма нікого? Тоді зробить це він — сам Шевченко, — така Божа воля!

І хоч знав Шевченко, що ця стежка його знову кінєць волі, тюрма, Сибір, а на найстрашніша, — він свідомо пішов своєю Голгофту... І було йому однією хтє колись згадає Його і скаже сміливо тисся за Нього, і було йому однією, чі де той син молитися, чи ні... Щоб Україна не збудилась окрадена серед тисяч Широким помахом розгорнув Шевченко крила, вони тепер вирости у нього всю силу душі вкладає Шевченко, що в звалити нарід України з кайданів ласі — стає найвищим суддею минулого і нинішого на Україні, огненним словом сумління земляків, — Його серце, що любило, тепер вие совою і вибухи нічнійно лаяво, яка пече напівмертвих земляків, — Його слово стає жорстким, що має розпанахати гірське рабство, вицідити сукровату і вилити в нічнійно ків славної Гетьманщини — нової жині зашкоти тої крові, чистої, святої!

І загули строгі, тоном старозавітних років лунаючи псалми: „Чигирин“, „Кавказ“, „Великий Лях“, „Іван Гус“, „Мин Давидові“, „Холодний Яр“, „Одеса“, „Розрита могила“, „Послання“, „Замовні“.

Разпораз бухає лаяна гніву, сучасній вірі і пророцьких пророцтв і свого духа Шевченко перетворює в слова, будить ними мертвих, кинє Україну і навіть іще ненароджених синів України, сполох, бо „мати гине!“ І серед умов не манило Шевченка саме собою знолення кріпацтва, він різко поставив політичної боротьби з Московщиною, незалежної української республіки пром.

— „Схаменіться, будьте жиди!“
— „Борітеся, поборете!“
— „За правду статі, за правду жині!“
— „В своїй хаті, своя праця і сон!“
— „Настане суд! Доносиви мене, ся, встане Україна!“
— „Кайдани поряте і дозвольте кроню! волю окропите!“
Дзвонить лаяво на сполох, хас лаяа гніву, суду, жалю, віри і праці

ОМЕЛЯН ТЕРЛЕЦЬКИЙ.

Творчість Т. Шевченка — історична подія.

В історії України нової доби відбулися три великі історичні події, які дуже багато заважили на її долі. Першою такою подією була велика українська кольтонізація, другою — поетична творчість Тараса Шевченка, третьою — визвольна боротьба української нації, що почалася в 1917 році. Ці три події взяті разом створили те, що називається „Новою Україною“, чи там Україною нової доби.

Велика українська кольтонізація, що тягнулася сто років, бо від половини XVIII. до половини XIX. століття, створила величезну українську етнографічну територію, вдвоє більшу простором, ніж вона була за Богдана Хмельницького. А що людиність такої великої території була здеконцентрована, черзте вона не була здатна до інтенсивного духового життя, її національне життя розводиловалось і слабало. Не помогло багато те, що в Лівобережній Україні, а саме в колишній Гетьманській Україні, існувала ще при кінці XVIII. та й ще в першій чверті XIX. століття жива історична традиція про українську державу козацької доби, бо ця традиція почала дуже скоро розгублюватися, а на її місце станула в українській національно-політичній ідеології: лояльність до російської держави, врешті національне русофільство.

Ще гірше стояла справа на всіх інших землях. У Правобережній і Степовій Україні тільки нижчі суспільні верстви були українські, а їх українство проявлялося тільки в почутті окремішності від польських та московських панів. Культивувавши між собою традицію степової козащини і передусім гайдамаччини, ця українська етнічна маса не могла створити якогось конструктивного українського життя, а хоча у Правобережній Україні вона була відпорна на польські впливи, що стояли тут міцно, то все-ж у Степовій Україні, де не було національного натиску, почала витворюватися байдужність до національної справи, підсилювана струєю, що йшла сюди з чорноморських міст космополітичного характеру.

Про північно-західні землі нема що говорити, бо тут українство давно стояло слабо, а українські землі, що були під Австрією, теж не могли нічого дати Великій Україні, бо самі ні-

чого позитивного не мали. Виступ Маркіяна Шашкевича та його двох товаришів був ізольованою подією, тай подією замалої міри.

В таких обставинах стояло велике питання: що буде з українським народом?

На це питання могла бути тільки одна відповідь.

Зваживши, що українська маса стала такою великою, то для її оживлення треба було теж щось великого. Мусіло статися справді щось незвичайного, щось динамічного, що могло б добре вдарити по всяких національних чи політичних русофілах, що могло б струснути цілою великою українською масою, вирвати її з національної апатії, та дати їй національну синтетизу. Замало було того, що українські письменники почавши від Івана Котляревського писали чистою українською мовою, тимбільше, що вони (Артемівський-Гулак, Гребінка, Квітка-Основ'яненко, Метлинський) були політичними русофілами. За мало й цього, що в Великій Україні виставлено програму Кирило-Методіївського Братства, бо в цій програмі понад Україною стояла мирйлива ідея славянської федерації. Треба було ідеї, яка потрапила б обиднати всіх українців, де б вони не жили, не допустила до їх національного загину й створила з української етнічної маси одну духову цілість. Цю ідею дав у своїй творчості Тарас Шевченко.

Коли у Великій Кольтонізації проявилася фізична міць українського народу, то в творчості його сина Тараса Шевченка, кристалізована духовна міць українського народу. В цім лежить рівнорядність обох цих подій у динаміці України, обі ці події є подіями великої міри в історії України нової доби.

До них долучилася ще третя подія: визвольна боротьба української нації, що почалася в 1917—1918 роках. Вона залежна від обох цих подій. Визвольна боротьба це у великій частині наслідки творчості Великого Тараса, який у своїх творах накликавав до боротьби за соціальну справедливість, а очікуючи українського Вашингтона, накликавав до боротьби за визволення.

Те все зробило творчість Шевченка великою історичною подією

предбачень! Голосно, явно і без лику здирав Шевченко маску з московсько-візантійського царопалізму!

В умовах, що їх ми всетаки тільки сла-бо уявити собі можемо, в часі величезного упадку духа серед національного проводу, Шевченко лишився в краю і проти найбільш-шої тоді у світі і найлютішої державної си-ли, поставив свого незломного духа.

„Не запродамся нікому,
в найми не наймуся!“

Такий гордий вираз кинув Шевченко мо-сковським катом України і вивержав при нім жахливіша кара виселення з заборонаю що-небудь писати й малювати, — бо кріпко ви-разився він у собі етичний погляд на світ: рідний Бог, та що Бог — це правда! Україн-це є Бог, та що Бог — це правда! Ворог прав-ди є воля — ворог Бога!

Палало Шевченкове слово, катів катува-ло, роздуло вогні по всій Україні, пекло ду-ші, термосило сумління, виливало сукровату — як засвідчує Костомарів — нарешті ро-зпало перед найліпшими з сучасних засло-ну якою вкрито зложено до гробу України!
І згодом побачили її, — найшли її в своїх серцях, відчували її в своїй свіжій ко-зацькій крові зразу тисячі, а далі сотні ти-сяч синів пробудженого народу. Пісок у-країнської етнографічної селянської маси стає гранітом української Нації.

У 1914 році струнувся світ у підвалинах і прийшло нове українське відродження.

У століття народниці поета заявляється у всесвітній збройній борні народів знову укра-їнська шабля — найцінніший відгук його ві-слого слова. По всій Україні гудуть знову вродовж кількох літ рідні гармати за її волю і славу! Нині знову скований Дніпро і знову історична карта відвернулася.

Але Україна, як сокіл знову замкнений у московський клітці вже не може забути віль-ного простору, вільного лету.

Тому тепер ще глибше западає в живу душу цілої нації Шевченкове слово.

Український громадянин взагалі не має і не буде мати права на легке, спокійне жит-тя, безпосередньо перед нами далішні немило-

це грізна
небезпека!

Хто нічого не робить проти назубного каменю, який сьогодні так легко узувати, той не по-являється дивуватись, що його зуби розпигаються і випадуть передчасно.
Вживайте Кальодонт! Це єдине паста, що містить у собі Оульфориниолет, завдяки чому поборює назубний камінь і запобігає йому на-ново творитись. Тільки віддалі від каменю зуби можуть бути здорові та міцні.

KALODONT проти назубного каменю

ч. 27/43

сердні зовнішні удари і конечні найвищі зу-силля. На найвищі зусилля мусять пригото-витись усі, що вже в захваті містичної віри наслухують голосу лицаря Івана з „Велико-го Ляху“...

Мир душі Твоїй, Кобзарю!

За хвилину — відійдемо відси, з Твого свята — в тяжке, але горде життя. Відійдемо від свята, але не від Тебе і не без Тебе, — з Тобою!

ний Комітет К. П. 6. У. і Наркомоса.) забрав го-лос. Невдоволяючись тим, щоб дослідники „кля-сового“ поета тільки добровільно співали совіт-ську пісню, запобігаючи можливим „ухилам“, видав у 1933 році три укази. Вони доторкнулись самої вже мети дослідів, диктуючи дослідникам ось яку маршруту:

„Правильне наświetлення Шевченка поставити його творчість на службу пролетарській дикта-турі, винищуванню капіталістичних елементів перемозі соціалізму“.

Після такої у хроніках культурного світу не-готованої „переоцінки“ поета метою Шевчен-кознавців не є вже Шевченкова творчість, а спі-ний, з літературною критикою незв'язаний по-слух наказам Постишева. Найкріпшим на це до-казом є жахлива стаття якогось А. Хвилі, надру-кована як передмова до Шевченкових поезій виданих українською Академією Наук.

Важко вирішити, чи в Галичині довоєнна повинь Шевченківських концертів зникла у зв'язку з відміченими в цій статті подіями на Східній Україні? Але ж так воно склалося, що поважніше галицьке громадянство залишило Шевченкові свята шкільній молоді і читальням, а водночас у зв'язку з недавніми історичними по-діями устійнюється новий календар національ-них свят: Перший листопада, 22. січня, покліт поляглим у Помінальну Суботу, Крути, Базар, свято Чорного Моря...

Чи це не писана, а фактична переоцінка, чи самокритика за дотеперішній, чисто формаль-ний культ?

До літературної переоцінки далеко ще тієї Галичини, яка не виробила ще оцінки поета; не використала монументальних збірок, виданих У-країнською Академією Наук і праць, придба-них Інститутом Шевченка; не дістала до рук, комплекту нечувано багатого інформаційного, а також джерельного матеріалу збір рук П. Зайцева у виданні Варшавського Науково-го Інституту.

Роки 1917/20 не тільки не могли б від-далити нас від Шевченка, але навпаки, повин-ні б приблизити нас до нього. Бо котрий ще поет такий близький подіям із тих літ, як Шевченко? Адже між 1867 і 1917 роком, тоб-то датою Шевченкової смерті і вибухом ре-волюції у всій нашій пісні — одна велика прірва. Іншими словами — те покоління, що зараз після світової війни взяло участь у вій-ні українській — виростало на Шевченкові-пісні. З неї виводять свою генезу великі но-вочасні українські історичні дати і тому в ка-лендарі національних свят повинен утримати-ся день 10 березня, день Шевченкових наро-дин.

Щоб культ Апостола Правди і Науки, на-шого найбільшого страдника за національні ідеали не тільки заспокоював тугу й емоцій-ні пориви, щоб не тільки навів мітично зая-зував широкі кола з поетовими гаслами, щоб і позитивні успіхи приносили — це вже спра-ва провідників та учителів народу.

ВЕНІС ЛУК'ЯНОВИЧ.

Чи переоцінка Т. Шевченка?

Тільки великих поетів та великих письмен-ажа твори цікавлять низку поколінь, тільки над творами Гейне працює критика цілі століття.

Не кожна еволюція критики доводить аж до переоцінки вартостей поета, дарма що даний критик, а нехай і ціла група критиків мають на це претензії. Отже великий учений і критик М. Екземпляр, що так різко виступив проти Шев-ченкового культу, у студії „Шевченко, україно-філ і соціалізм“ своєю гострою, безпощадною критикою безуспішно старався спричинити пе-реоцінку Шевченка. А знову Вартовий-Грінчен-ко („Листи з Наддніпрянської України“) насправ-ді викликає еволюцію в Шевченкознавстві, до-казуючи, що Шевченко — національний поет, а не простоародний, як навчали московські обе-длені. Цей їх погляд перейняв був і Костомар-ов, а Куліш навіть ентузіазмувався ним („Чого стоїть Шевченко як поет народний“).

Доводить треба підкреслити важке усклад-нення з того, що оцінки Шевченка не можна робити в рамках чисто літературної критики.

Правильно культ поета не повинен утрудню-вати дослідів літературно-наукової критики. Але формальний, сліпий культ, без одночасної пози-тивної праці для того, щоб як слід розуміти по-етичну творчість, очевидно сприяє властиву йому та завдання поета і його творів.

Успіх цієї логіки, а для московських націоналістичних і денационалізаційних інтересів Шевченка в 1922 році припинило Шевченків-ське. Було це безприкладне насильство, дото-го, а і школа вийшла із заборони одного із за-вдань націоналістичної свідомості, дарма, що в інших двох пореволюційних роках вияви-лися Шевченковий культ деколи та в деякому поча-тку були схожі на бездоріжжя.

Ця заборона сама собою не припинила ні-чого Української Академії Наук та студій Шев-ченка. Це треба признати. Проте сама вже насиль-на та тотальна перемога марксистської соціаліс-

тичної революції над „буржуями“ і націоналіс-тами не менш як і закріплена тією самою рево-люцією диктатура пролетаріату наклали зразу тільки формальні засоби до переоцінки Шевчен-ка. Саме таким робом, що у марксистів є єдиний і обов'язковий підхід до наукових питань: істо-рично-матеріалістична метода дослідів, проти-лежна психологічний методі. Відкидаючи всі духові чинники в розвою людини, прихильники цієї методи вважають поетів єдино і виключно за продукт доби.

Шевченкознавці, послугуючись тією мето-дою, п'яні від перемоги низів, вірні своїй долі, і даючи перевагу соціальному змістові Тарасо-вих творів, убрали його в шинелю клясового по-ета, „передпролетаріату“. Не зважали на те, що Шевченко в такому однострою так почувається, як за життя почував себе в салатській шинелі та ще під опаскою з числом заслання.

Ота новина у Шевченкознавстві дала деякі позитивні висліди, хоч небагато їх та ще і другорядні вони, акцесорійні, а саме: досліді над Шевченковою добою (економічно-соціальні умовини села, поетове оточення)... Інша спра-ва з самою вже оцінкою Шевченкової творчос-ти соціологічними підходами та методами. Бо якже тут прикласти етикету „передпролетар-ського“ поета співцеві, що звеличував і гетьма-нів і полковників і все козацтво, отже упривіле-нену класу? Поруч боротьби за визискування і кривдлених кріпаків, піднятої в ім'я вселюдських закликів, боровся і страждав за найвищі націо-нальні ідеали? Величав героїв, що полягли за національні державницькі ідеали України?.. Це вже не тільки не літературна, але ж така оди-стороння „переоцінка“, що поза межами Східної ніхто її не прийняв. У самій же Радянщині вона теж не вдержиться, хай тільки впаде декорація: накинений державний режим.

Отже незабаром і сам цей режим (Централь-

*) Вказують на це монографії Навроцького, Дорош-кевича, Річицького („Шевченко в світі епохи“), Корика, Батрин; безліч аналітичних статей, головкою у двох томах збірок „Т. Шевченко“.

ІВАН КЕДРИН.

Диво Шевченкового культу.

Промова на традиційному Шевченковому концерті.

Святочна Громадо! Вшерт, виповнена ця са-
ля і нікому я на думку не прийде, щоб цьому
дивуватись. Як це так? Адже зовсім зрозуміло
— святочний Шевченківський концерт, і кожний
громадянин зодягає найкращий одяг та спішить
помянути Кобзаря „незлим тихим словом“. І так
діється по всій широкій і далекій українській
землі. Коли приходить місяць березень — нема
міста ні села на всій українській етнічній тери-
торії без огляду на державні кордони, нема у-
країнської колонії ані оселі в будьякому чужи-
нецькому краю і місті на двох півклях глобу, що
не улаштовувала щороку концерту, академії,
сходни у честь Тараса Шевченка. І всі українці
в українці вважають це звичайною річчю і ні-
хто з нас над причинами такого звичаю не при-
вадується і мало хто з нас свідомий того, що
активно підтримуємо справжнє чудо. Одно з
найбільших чудес культу, який не має собі рів-
ного у ніодному культурному народі світа.

Не дивниця, що ніодин чужинець не в силі
збагнути тайни того масового, постійного і три-
вого культу, яким вітається постать Тараса
Шевченка. Ким він був? Ліричним поетом, який
залишив по собі том віршів, кілька дрібних по-
вістей і шоденник у російській мові, драму, ли-
сти. Але чи у світі мало великих поетів? Чи на-
віть геніяльний талант українського поета не має
собі рівних у чужинських літературах? А Шек-
спір, Байрон і Шеллі в англійців, Віктор Гюго у
французів, Гете у німців, Пушкін у москалів,
Данте в італійців, трійця великих поетів у поля-
ків, Петерфі в мадярів? А проте, чи хтонебудь
із них і всі вони разом узяті можуть навіть мрія-
ти про таку широчінь і таку глибину культу, що
його зазнає Шевченко у своєму рідному народі?

Ні, тут мало сказати „великий поет“, тут го-
ді підходити з формальною міркою заслуг, які
поклали Шевченко для української літератури. І
так само, як вартости поета не можна міряти до-
вижиною його віршів, так теж і заслуг Тараса
Шевченка не можна міряти взагалі критерієм лі-
тератури. Бо хто з нас в особі Шевченка вшано-
вує пам'ять — поета? Хто з нас має на увазі лі-
тературну аналізу його творів? Адже навіть ті
наші вчені, які досліджують кожний рядок, що
залишився у літературній спадщині Тараса Ше-
вченка, безумовно, свідомо чи несвідомо, підхо-
дять до нього не як до письменника, тільки як
до пробудника української нації.

І тут стаємо в обличчі нової загадки, ново-
го чуда. Як це так? Адже Т. Шевченко не був
полководцем, який — як наш великий Богдан —
зорганізував народні маси в могутню армію та
дійшов до блискучих перемог, або — як Напо-
леон — вивів свій наряд в анархії і сценував
його на полях слави, або — як турецький Ке-
маль Ататурк — безпосередньо після страшної
поразки надхнув армію до світлої перемоги та
перетворив всю психіку нації. І не був Шевченко
суспільним діячем-революціонером типу Маци-
вія, що з чужини кермував визвольницьким ру-
хом своїх італійських земляків, ані типу Фіхте,
що писав свої пламенні „Листи до німецького

народу“, коли він під ударами „малого капра-
ля“ сточувався на дно зневіри. І не був Шевчен-
ко державним діячем-політиком, як німецький
Бісмарк, австрійський Меттерніх, французький
Талейран чи англійський Пітт або Гледстон, —
не зв'язав свого імені з ніяким міжнародним пак-
том, що поширював би межі держави, ані з нія-
ким законодавчим актом, що поліпшив би долю
народу. У чому-ж проявилась ролія того крі-
пацького сина, який не дожив хвилини визво-
лення свого народу з панцизної неволі та я-
кий замість величавих пам'яток із каменя і
криці одбув собі найтривкіший пам'ятник у мі-
ліонах українських сердець, та який викував со-
бі той пам'ятник не мечем, а пером, що мережа-
ло дрібні віршовані рядки?

Тарас Шевченко — такий український, як у-
країнський є його культ і як українські — пси-
хологічні засновки цього культу. Бо-ж відро-
дження української нації не почалося на полі
боїв, завдяки перемогам над ворогом, чи яки-
мось історичним потрясінням. Відродження у-
країнської нації почалося від літератури, від
відродження писаного слова. І героями україн-
ської нації були не ті, що деінде провадили свій
наряд до зброї, тільки ті, які відважились впро-
вадити живу народню мову до літератури. За-
дяки тій відвазі український наряд увійшов до
родни новітніх народів, в яких мова і нація бу-
ли вже давно синонімами.

Тарас Шевченко не був перший, який живу
українську мову оборонив від погорди, з якою
ставились до неї свої і чужі, як до мови „му-
жицької“. Шевченковий „Кобзар“ появилася май-
же пів століття після Котляревського „Енеїди“. Але
слово Шевченка було не тільки живе, як
живий наряд, що ним говорить, як жива кров,
що кружляє у живій людині. Слово Шевченка
було само писане кровю, воно відзеркалювало
всю українську дійсність — ту славу дійсність
українського історичного минулого, яка сплива-
ла кровю ворогів, і ту страхітливу дійсність, в я-
кій кєрвавився сам український наряд. І в отому
Шевченковому слові український наряд побачив
сам себе. В отому слові наряд пізнав себе, і Ше-
вченкові дрібні віршовані рядки українському на-
родові відкрили тайни, до того часу народові не-
знані: тайну „хто ми і чий ми діти“, тайну свого
родоводу і свого імені.

ЦЕНТРАЛЬНА
Малопольська Каса Ощадности
У ЛЬВОВІ
(раніше Галицька Каса Ощадности)
РІК ОСНУВАННЯ 1843 р.
Установа публичного права.
Видає ощадності книжечки на їм і предявника
з порукою держави
Веде рахунки біжучі і чеків.
РЕЗЕРВОВІ ФОНДИ: 5.668.000 зол.
Закісцеві виплати — П. К. О. 500-198.

Як на біблї і коранї, як у найбільш пламен-
них універсалах, що відкривали нові овиди та
ченкових поемах переконалися люди, що мова
вдіяти живе слово. Виявилось, що те слово
конче мусить бути вбране у форму статей, до-
зов і промов: це можуть бути й ліричні вір-
роду і формувати нову його душу. У літерату-
ній термінології це називається — тематика
і форма. Але культу Тараса Шевченка не сто-
рили літературні критики, що орудують штудо-
ною фаховою термінологією. І читачам Ше-
ченка вона рішуче байдужа. Вони знають, що і
творам Шевченка віднаходять українського че-
жика і важку його долю, і садок вишневий і
степ широкий і всю свою найріднішу обставину
і тугу за правдою і тугу за здійсненням віс-
й незмінного ідеалу — тугу за волею і гні-
волі.

Виступив Шевченко на арену українського
життя як апостол правди і науки. Слово, ви-
кидав на папір, були відважні, такі, як відва-
ним є той, що каже вперше речі, яких ніхто
й думати не сміює. Така відвага буває інакше
більшим героїзмом від відваги одинок, в
свою міць черпають зі свідомості своєї опри-
в гурті, який разом їде рама об рама і му-
стоїть за плечима. Кого мав Шевченко за
бою? Безіменну етнічну масу кріпаків, яка
ще не встигла сказати свого власного сло-
ва — хочби співчуття і солідарності з своїм
речником-поетом. І мав Шевченко як єдиний
союзника свого — тугу до тієї маси і ро-
в в серці, що не доведеться йому вже бачи-
ти в житті її побачити, і зневіру в себе і в
і Бога, і невмірущу віру в живучість нації, а
ще тоді не було, та яку щойно він творив.
Творив так, що у чудово віршованій формі
складав народові його політичну програму і
ту для свята і не ту для будня, а таку дру-
му, яка обов'язує наряд на вічність і без-
етнічна маса не є нацією.

Таким робом Шевченко, пішовши на
революційні вірші на заслання мавши
в очах народу ореол мученика-героя. Але
силаючи з свого заслання на Україну свої
кі вірші, в яких казав і про минуле і про
бутне, дістав ще ореол пророка. І коли
йшли дні, в яких колесо української історії
било новий оборот — згідно з пророцтвом
повітом Шевченка — наряд знав і свої
ма перевірював, що це не жартували.
І в 1917 році по всій великій і широкій
їні „Як умру“ лунало поруч із „Ще не вмер-
передсмертний Заповіт став другим
ним гімном. І коли вдруге залунали в
фійському майдані даючи, як у той
день 1917 року, то напевне знову мас
їнського народу співатимуть любовні
ченкове „Як умру...“.

Бо культ Шевченка у тому і такий
нятковий, що він постійний, вічний, триває
без огляду на роки, що плануть, та жив-
ядуть із ними. Була війна, яка стріснула

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

Останній учасник похорону Шевченка.

Кілька літ тому я мав виклад про Шевчен-
ка в однім із краківських наукових товариств.

В тиждень по викладі доручено мені лист,
писаний польською мовою, почерком різким,
тирзливим, енергійним.

Невідомий мені чоловік, висловлював жаль,
що не знав про мій виклад, бо і при своїх де-
сятках хрестиках, був би прийшов, щоб послу-
хати про Шевченка. Він знав нашого великого
поета і був на його похоронах у Петербурзі.
Підпис: Станіслав Прондзиньскі, Прондзик.

Коли ми незабаром після цього листа вла-
штували Шевченкове свято в Кракові, то го-
лова тамошньої „Просвіти“ в товаристві ще
одного члена виділу поїхав на Прондзик і за-
просив п. Прондзиньського на свято.

Воно відбувалося в театрі „Багателя“ в 12-й
годині вполудне. Точно в тій годині заїхав пе-
ред „Багателем“ легким візком наш гість. Серед-
нього росту, худощавий, інтелігентний старий
пан з гарним, лагідним обличчям. Ішов бально-

рим кроком і ніхто не сказав би, що він дви-
гає на своїх плечах дев'ять хрестиків.

Члени виділу вийшли йому назустріч і
впровадили його до ложі. Ціла зала поверну-
лася в той бік, бо всякому цікаво було побачи-
ти чоловіка, що брав участь у Шевченкових
похоронах. Він також розглядався цікаво по
заповненій по береги залі.

— Дивіться, дивіться! — відізався до мене.
— Тут буде яких 400 осіб, коли не більше, а
на похоронах... — і зідхнув.

— А на похоронах? — підхопив я.

— З похоронами Шевченка то було так:
Виходжу я з університету і стрічаю мого про-
фесора Костомарова. „Підете зі мною на по-
хорон Шевченка?“ — питається. „Піду“ — від-
повів я і пішли ми, чи там поїхали. Коли про-
мовляв пан Куліш, а промовляв він як звичай-
но, гарно, палко, зворушливо, я мимохіть по-
числив прийвних. Було нас душ сорок. Сорок,
а з них я мабуть останній залишився в живих,
останній, що бачив, як пан Куліш, кінчаючи
промову дістав із нагрудної кишені червону
китайку і прикрив нею поета... Останній!“

Почався концерт. Наш гість прислухувався
до кожної пісні дуже уважно а в перервах про-
казував слова, вірно й без похибок.

— Так добре пам'ятає Шевченка
ри? — спитав я.

— Щоб то ні! — відповів
Знав я їх чимало, а коли сидів у
коли настали осінні вечори, такі дні, як
хи на Сибір, то ми їх скорочували свої
ними концертами. Я декламував твори
ченка. Таких декламацій, мій пан, не
ється до смерті.

Зідхнув, а тоді: І не тільки Шевченка
ки, я тямлю також усі кулети й
Полтавки“. То знов тоді як нам не
грати пес польських, а московських
не хотіли, то виставляли українські
„Наталку Полтавку“... Правда, як
Дійсно не смішно, а дивно бачити
що той старий пан був колись милою
кою і чарував театр своїм співом і про-
По концерті я хотів покланити
везти дорогого гостя на Прондзик. Але
зав, що піде до своєї сестри на обід.
вадив його на кінець Кармелітської вулиці
легко було дотримувати його кроку
му і сказав: А він: „О, куди, куди!“
дилось перше. Але мистецтво, най
стик...“ і махнув рукою.

тож у його підвалинах, прийшла революція, яка струнула у підвалинах батьківщини Тараса. Як у калейдоскопі змінювались на українській землі політичні влади й режими, такі численні і такі різні, як різні були однострої стовпів і чужих воєн, що міряли ту українську землю. І переважували події швидше, ніж зміни. І ступали казковими стомилевими кроками. Стомилевими кроками наважували український нарід те, що загаяв у роках неволі. Від битви під Полтавою, від першого десятиліття XVIII століття, до відгуку російської революції на Україні у 2-му десятилітті 20-го століття, поверх 200 літ тривала українська неволя. Було що здоганяти!

Українська політична думка за той час жевріла у мазепинській та помазепинській еміграції, казала Канністони їздити до Берліна у пошукачці за союзником, штовхала українських патріотів до співпраці з декабристами та російською революційною демократією, то знову казала шукати спасення в амбітних династичних плянах Габсбургів. Від 1848 року в Галичині та від 1861 року на Наддніпрянщині, себто від дати скасування панщини тут і там, до 1914 року відродження нації дійшло так далеко, що йшла вже зорганізована політична боротьба, ведена політичними партіями, які були виявом диференціації суспільно-політичного світогляду громадянства і мас. А проте не вийшла поза рямці пляну українського національного краю в Австро-Угорщині та автономії у Росії, в найкращому випадку — української держави, злученої персональною унією з наддунайською монархією, як її складова частина. Усусусси по цьому боці та й-ий уні-версал по тому боці Збруча — це було те максимум, до чого дійшла була всеукраїнська політична думка перед війною і підчас неї. Від 1-го до 4-го універсалу та акту злуки, — це такий довжезний шлях, якого ніхто не пройшов. Можливе, що саме той поспіх, той брак часу на кроки повільні був причиною, що роки 1917—20 належать сьогодні таксамо до минулої і неважкої історії, як усі попередні збройні визвольницькі спроби.

Катастрофою скінчився зрив 1917/20 рр. і мабуть нема другого у світі такого жахливого прикладу, як отой всеукраїнський зрив, на правду старофільософичної максими „все йде, все минає“. Не минулося тільки одно: культ Тараса Шевченка

Перетривав він усі бурі й негоди, що перешли та далі ходять над українською стріхою. Міг перетривати тільки тому, що ідеї Шевченкових писань не були звязані з часом: вони звязані з українською територією, яка є, з бажаннями народу, які не минаються навіть тоді, коли вони заспокоєні, вони звязані з самим існуванням нації, вкінці з універсальними людськими ідеалами, які ніколи не старіють. Тільки тому могла ота одна книжка Шевченкового „Кобзаря“ зберігти свою атракційну силу і по нинішній день і тільки тому культ Шевченка сьогодні такий дужий і свіжий, яким був і в часах перед світовою війною та українським зривом.

Таїну цієї живучості збачували ті, які від 1920 року перейняли на себе на Україні роль „націоналістичної політики“ не то Малоросійської Колегії Румянцевих з часів Катерини II-ої, а з метод Івана Богородського, що перший у XII столітті волею і мечем нищив Київ, та „Панісханового сина Бату-хана, який у черговому столітті у тому самому ділі його наслідував. Культ Тараса Шевченка показався на Україні такий сильний, що московська совітська влада могла рішитися на всякі експерименти: могла на холодно зорганізованим го-лодом винищувати мільйони населення, могла в країні молоком і медом пливучої, з колишнього шнікхара Європи зробити терен, на якому траплялись і випадки канібалізму. На одну річ не зважилась: не зважилась* нарушити культу Тараса Шевченка. І зробила те, що ніхто не міг зробити: заанектувала Шевченка до себе, прицепила до Шевченкового кожуха червону кокарду та зробила з нього мало не „комуністично-большевицької ідеології!“ Во-лима взяти культ Шевченка у свої руки та на-в'язати йому такий каззонний характер, який міг би вижити у всьому режимі.

Даремні спроби! Причеплювати Шевчен-ка до партійно-суспільно-партійної доктрини — це таке саме безвиглядне і неповажне комедія, як старатися дискредитувати Шевченка в очах українського мас якоїнебудь однією партійно-політичною вивіскою! Адже Шевченко саме то-му і Шевченко і його культ таким культом, яким його бачимо, що ідеї Шевченка стоять

поза і понад партіями, класами, станами, віро-істовіданнями, понад усякими доктринами та поза всякою приземною борнею окремих гур-тів, клік, когорій. Тому не шкодить Шевчен-кові, коли одні зовуть його націоналістом у понятті нинішнього націоналізму, інші со-ціалістом, інші знову анархо-комуністом, ко-ли одні доказують, що Шевченко був безбож-ником, інші, що він був саме зразком людини небожної. Щонайвище осмішують себе ті, які хочуть мати Шевченка тільки для себе, для свого маленького гуртка, і з занисстю спогля-дають на земляків „іншої віри“, які зважають і собі Шевченкові покланятись.

Не покланяються Шевченкові окремі лю-

ди, ані окремі партії, ані окремі громадські групи. Поклоняється йому український нарід і кожний окремий концерт академія, який де-небудь у честь Шевченка відбувається, є тіль-ки частиною того збірного могутнього всена-ціонального культу, яким оточена постать Шевченка. І ми сьогодні, зібрані тут, є тільки однією такою маленькою частинкою, безімен-ною, відірваною від цього місця і нинішнього дня, яка кидає своєю маленьку лепту до того скарбу, що його щорічно, все наново, дістає від української нації Тарас Шевченко: найбіль-шого скарбу, яким є безсмертна плідність і подив і любов народу.

—o—

ЯРОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ.

Участь галичан у Шевченкознавстві.

Альманах Євгена Гребінки „Ластівка“ 1841 був першою книжкою, що познайомила галичан (українську трійцю) із деякими творами Тараса Шевченка. Але аж Чигиринський „Кобзар“ 1844 р. дав галичанам поезії з першого „Кобзаря“, що всеж полишилися ще довго майже невідомі в Галичині. Шевченкова смерть потрясла до глибини душі передусім галицькою молоддю та повела її до жвавішого зацікавлення літературою наддніпрянської української літератури. Окрім замітки у львівському „Слові“, появляються 1862 р. перші праці про Шевченка: Наталя Вахнянина про Шевченкову музу та розбір його передсмертної думи і гарна популярна стаття криптоніма М. В. Р. (Раніше появилася у Галичині польська критична стаття про Шевченка). Того самого 1862 р. містять і „Вечерниці“ статтю ви-соковартну Данила Тянякевича про Шевчен-ка: тоді святкували у Львові перші роковини Шевченкової смерті.

Першою журбою галичан було видання Шевченкових творів і на цьому полі поклали вони багато сумлінної праці. В 1865 р. надру-кував Ксенофонт Климкович (зпоміж галицьких народовців) у Львові поему „Сон“, але „Поезії Тараса Шевченка“ в 2-ох тт. видав у Львові аж Корнило Сушкевич 1867 р. (і 1866—69), кладучи в основу тексту петербургський „Коб-зар“, виданий 1860 р. П. Куліщем, накладом Кожанчикова 1867 р. та інші доступні видав-цеві матеріали.

Заслугою Сушкевича було, що в свою виданні він помістив також Шевченкові поезії, заборонені в Росії. Та Сушкевичеве видання не могло вистачити галичанам (воно стало не-забаром бібліографічною рідкістю), як і не могли вистачити невеликі виїнятки з Шевчен-кових поезій, видавані в Галичині у 80-их та з поч. 90-их рр. Галичани так і не знали вла-стиво Шевченкових поезій і ще в початках 90-их рр. переписували їх за традицією наро-довців 60-их рр., хоч ще 1868 р. заведено їх

у „Руску Читанку для висшої гімназії“ Ал. То-ронського.

Переломом було 4-томове видання „Коб-заря“ (в дійсності й інших Шевченкових пи-сань) Товариством ім. Шевченка у Львові 1893 до 98 рр. за ред. Омел. Огоновського. Ого-новський дав поправний текст поезій, бо про-вірів його з попередніми виданнями, але кри-тичний цей текст не був, бо йому бракувало веріантів. Дотого вступні статті та коментарі до поезій признала критика дуже недостатні-ми. Докінчено це видання вже після смерті Огоновського. Видання Огоновського дуже спопуляризувало Шевченкові поезії в Галичи-ні — воно опинилося, як окраса салонів, по-свячених домах, на ньому виховувалося по-коління 90-их рр. До поширення Шевченкових поезій у широких верствах причинився вибір, виданих „Просвітою“ в 1894—5 рр., між шкіль-ною молоддю виконав цю працю Кобзар Русь-Педагогічного Тов. з 1896 р. і далі „Кобзар“ Учительської Громади 1914 р. та ін. Критич-ний текст Шевченкових поезій із варіантами пробував дати в Руській Письменности Тов. Просвіти у Львові Юліян Романчук 1902 р. (дальші вид. аж до 1937 р.), але спроба вийшла невдачна, хоч Романчук попрацював багато над критикою Шевченкового тексту; проте поділ матеріалу на 3 відділи викликав поваж-ні застереження. Романчукове видання вико-ристав Іван Франко, видаючи 1908 р. Шевчен-кові поезії в 2-ох тт. Тільки Франко доповнив усе на основі критичного розгляду Вас. До-маницького, завіс хронологічний порядок у поезіях, нумерацію рядків, наголоси та упра-вильнив інтерпункцію. Хоч Франко поставився з великим пієтизмом до того видання, крити-ка осудила його строго.

Коли ще додамо, що 1914 р. вийшло у Львові гарне фототипічне видання першого „Кобзаря“ 1840 р., то будемо мати в головну-му образ праці галичан над текстом Шевчен-кових поезій до вибуху світової війни.

В часі світової війни видав Шевченкові твори в 1918—19 рр. у 3-ох тт. Богдан Лепкий разом із сумлінно зібраною історією тексту та вступною працею. Незабаром, 1921 р., по-являється відомий „Кобзар“ із поясненнями Василя Сімовича — безумовно найпопулярні-ше видання Шевченкових поезій у Галичині. З того часу пішли коментовані видання Шев-ченкових поезій, впр. Мик. Сабата 1929 р. — недокінчене, з поясненнями, змістами та ко-ментарями і станиславське з 1934, вид. кри-тично та з поясненнями Ів. Ставничим. З ін-

Складайте свої ощадності і всяку часову зайву готівку

В ЦЕНТРОБАНКУ

У ЛЬВОВІ ПРИ ВУЛИЦІ ТРЕТЬОГО МАЯ Ч. 15.

бо це не тільки безпечно і корисно для Вас львочка, але це рівночасно живчик для нашого господарсько-кооперативного організму. Центробанк акредитує наші кооперативні центральні, Українбанки, Повітові Союзи, Районові Молочані та весь кооперативний промисл.

них галицьких видань замітніші ще історичні поеми з поясненнями Дмитра Николішина (Коломия 1914 і 1922) та політичні поеми з поясненнями Омеа. Цісика (Коломия 1925). Додамо, що Шевченкова проза в українських оригіналах та перекладі із російського почала появлятися вже від 1867 р. (журнал „Правда“), а III і IV. частина Кобзаря з 1893 і 1898 рр. містить Шевченкові повісті (перекладені) та ін.

Друга важна справа для галичан — це було розяснення Шевченкової творчості. Розуміється, перші праці на тому полі 60-их та 70-их років (згадана Вахнянина, далі Євг. Згарського та Ом. Партицького) мали на меті взагалі познайомити громадянство із змістом та ідеями Шевченкової поезії. Але вже 1872 р. з'являється Шевченків життєпис пера Омеляна Огоновського і в найближчому році його „Критично-естетичний погляд на декотрі поеми Т. Ш.“. З того часу Ом. Огоновський та його школа присвятили багато пильних студій над „критично-естетичним“ розглядом Шевченкових поезій. Критика вже за життя Огоновського строго осудила ті студії — вони справді мало виходять поза інформативно-змістову сторінку. Шевченко вимагав іншого, ширшого підходу.

Свіжизни духом повинало від студій Івана Франка про Шевченка, що почали появлятися від 1881 р. Франко пробує вняти умовини, що серед них творив Шевченко, зрозуміти роль лектури в Шевченковій творчості і так підійти до генези та хронології його писань. З іншого боку підійшов до тих проблем Олександр Колесса, що 1894 р. дав порівняльну студію про Шевченка й Міцкевича, поширюючи її також на російських поетів. Продовжує цю працю Мих. Мочульський.

Того самого 1894 р. надрукував Василь Шурат замітки до поеми „Чернець“. З того часу на поверх 30 літ займає Шурат визначне місце в галицькому шевченкознавстві. Він студіює Шевченкове оточення, його звязки, лектуру (напр. Святе Письмо) тощо та підготується так до своєї більшої основної праці про Шевченка та поляків 1917 р. Ця праця поставила вперше у властивому світі Шевченкове відношення до поляків, підкреслюючи його ближчі звязки з революційно настроєними поляками. Крім того заохочив Шурат колом організації галицького шевченкознавства. Ще 1910 р. видав він „Літературно-наукові диседерати до ювілейного обходу сотих років уродження Т. Ш.“ і далі створив при НТШ у Львові окрему комісію шевченкознавства та подав на ній гарну програму студій над Шевченком у Галичині. Але тільки дещо з тієї програми виконали деякі члени тієї комісії (Ів. Брик, Яр. Гординський); тепер провадить нею відомий шевченкознавець Павло Зейцев, невтомний у заохоті галичан до студій над Шевченком. У 1917 р. зредагував Шурат Записки НТШ (ст. 119—20, ювілейні), а в них помістив, між іншим, праці Ів. Брика, Ден. Лукіяновича та ін. галичан.

Але ще раніше, бо 1892 р. почав друкувати свої шевченкознавчі студії знаменитий учений, Степан Смаль-Стоцький. Він підійшов до Шевченка зовсім оригінально, даючи глибокі праці про Шевченкову ритміку та прецизні інтерпретації Шевченкових творів, причому вняв їх із цілості Шевченкової творчості.

Великий ентузіаст Шевченкової творчості, вміє Степ. Стоцький передати свої думки читачам із справжнім мистецьким хистом.

В 1934 р. появились ті інтерпретації окремою великою книгою. Степан Стоцький створив цілу окрему школу в шевченкознавстві. До неї належать учені такої міри, як Вас. Сімович та Пят. Лушпинський, що ціле життя присвятили глибоким порівняльним студіям над Шевченком. Окремо працює над Шевченковою ритмікою та її звязком із народними ритмами відомий знавець українського фольклору Філарет Колесса, що власне друкує цінну студію про Шевченкові звязки з усною словесністю загалом.

До галичан можна зачислити й Володимира Дорошенка, що підійнявся мовольної праці над Шевченковою бібліографією.

Оживило студії над Шевченком у Галичині велике видання Шевченкових творів у 16 тт., задумане від 1934 р. Українським Науковим Інститутом у Варшаві за ред. Павла Зайцева, Романа Смаль-Стоцького та ін. Досі взяли участь у тому виданні галичани: Ів. Брик, Степ. Смаль-Стоцький, Ром. Смаль-Стоцький, Мир. Кордуба, Мих. Рудницький, Богд. Лепкий, Лука Луців, готові до друку й праці інших авторів.

Третя справа, що особливо цікавила галичан — це була історія культу та поширення творів Т. Шевченка. Тут заслужились передусім: Кир. Студинський, Мих. Возняк та Іл. Свеніцький, Олек. Барвінський та ін. Вони розкрили почини Шевченкового культу в Галичині від часів Марк. Шашкевича. Крім того Возняк дає цінні праці й про життя Т. Шевченка (Кирило-Методіївське Брацтво та ін.), а Студинський про Шевченкову творчість. Ден. Лукіянович дослідив Шевченків культ на Буковині.

Це були б головні напрями в галицькому шевченкознавстві. Розуміється, в цьому загальному образі поминаю цілу низку декуди справді визначних праць. Тільки для прикладу згадаємо таких дослідників, як: Степан Балея (пробував 1916 р. прикласти до Шевченка фрейдівську теорію), Остап Грицай (перекладає з Шевченка т. статті про нього в німецькій мові), Сидір Елюк (помер за вчасно), Ів. Шпитковський (знаменита студія про „Гайда-

ІВАН РАКОВСЬКИЙ.

Антропологічні прикмети Шевченка.

Постать нашого батька Тараса видається всім нам так добре відома, що нам здається зайвим питання: як властиво виглядав Тарас Шевченко? Однак коли застанемось над ним з наукового боку, тоді приходимо до переконання, що, на жаль, ми надто мало знаємо про дійсну постать нашого поета. І це не диво. Антропологія у сьогочасному значінні цього слова, тоді ще не було, тимто і ми не маємо ніяких антропометричних помірив, узятих з поета за життя науковою метою, а єдиним матеріалом, яким можемо розпоряджатись, є записки очевидців, розуміється не антропологія, автопортрети і портрети виконані іншими малярами, за життя поета і посмертна маска. На основі цих матеріалів можна всеж дійти до деяких вислідів. Розуміється, ми не будемо тут займатись докладною аналізою і критикою цих джерел, а кинемо тільки короткий, загальний погляд на цю справу.

Записки очевидців, навіть найближчих приятелів поета дуже мало дають нам матеріалу до пізнання постаті нашого генія, і це цілком природно. Свого часу Шевченко був такий загально відомий у поступових, літературних і артистичних російських та українських колах, що не було потреби описувати його як яку незнану особу. Найближчі приятелі Шевченка полишили нам саме найменше матеріалу до пізнання його поостаті. І так, дочка Шевченкового добродія, графа Толстого, Катерина Юнге у своїх споминах, в яких з захопленням висловлюється про нашого поета, пише про нього тільки: „Середнього росту, скоріше повний, ніж худий, з широкою бородою, з добрими, повними сліз очима...“. Микешин пише коротко: „Нервово ходив він сюди і назад, мрячно споглядаючи зпід густих бров, своїми ясними очима...“. Подібно і Кониський, згадує тільки, що „Ясно-блакитні очі поета впилися в красу Києва...“. Так само і Чалий пише коротко: „Шевченко був дебелий, середнього росту чоловік, сильного, майже залізного здоров'я...“. Дещо більше ми знаходимо у споминах Тургенева про нашого Кобзаря: „Широкоплечий, присалкуватий, коренастий, голова гостроверха, майже цілком лиса, чоло високе, зморшкувате, широкий, так званий „качачий“ ніс, густі вуса,

маки“), Ів. Кривецький (Шевченко в освітленні російських критиків) та багато ін. На окрему згадку заслуговують праці Стан. Людкевича над композиціями до Шевченкових творів.

Тільки з назв згадаємо хоч деякі галицькі старші часописи й журнали, що містили численні шевченкіяна: Правда від 1867 р., Зоря від 1880, Діло від 1882, ЛНВ від 1899, Русаля від 1898 р. та ін.

Галицькі дослідники літератури і навіть діячі докинули неодну цеглину до великої будівлі, що охоплює Шевченкову твєрчість.

що закривали губи, малі, сірі очі... Руки спокійні, хід поважний, постать отяжіла...“. До нас цікаві також згадки галичанина Яшовського, що їх находимо в ювілейній книжці „Зчисок“ нашого Товариства з 1917 р. Про Шевченка пише він ось так: „...Руки у нього були малі, білі, мов би у панночки... Росту був середнього, плечистий, собою повний, але дуже; лице мав чисте, біде, загально блід, очі голубі, хороші, погляд милий, брови темні, вуси повні, козацькі, чоло високе, над ним лисину, руки малі, дуже гарні, білі. Ця постава його була дуже величава, поважна і незвичайна...“. Вкінці в урядовім „Формулярні списі: про службу лінійного Оренбурського баталіону“ читаємо про „рядового“ Т. Шевченка: Мірою два аршини, п'ять вершків; це чисте, волос на голові і бровах темно-сірий, очі темно-сірі, ніс звичайний...“.

Ось і все, що знаємо з описів тих, сучасників, що мали те щастя бачити нашого великого поета власними очима. Циним матеріалом до цього є тогочасні портрети, особливі автопортрети, алеж антрополог може ними користуватись тільки, як матеріалом до порівняння; портрет не є щодо постаті вірною, е тематичною проекцією, щодо бари вірною біткою даного дійсного предмету, а тільки більш або менше виідеалізуваним зображенням його, відповідно до мистецьких почуттів даного маляра. Ось так напр. сам Шевченко у своїх автопортретах, мальованих різними фарбами, зображує себе з характерними, коли тимчасом Кониський і Яшовський пише, що очі нашого поета були ясні, гарні, широкі, що очі нашого поета були ясні, гарні, широкі. Може найвірніше описані згадані очі у нашому формулярному списі оренбурського баталіону, де вони означені темно-сірі.

Збираючи всі дані разом та порівнюючи можливі поміри на посмертній масці зробленій його приятелями зараз після смерті, в Академії Мистецтв у Петербурзі, а також один примірник знаходиться в Музеї нашого Товариства, — ми приходимо до переконання, що Тарас Шевченко виглядав приблизно так: ріст середній коло 1650 мм, волосся темне, кремени будови, голова кругла, висока і широко русаве, віріст буйний, чоло високе, рясне, обличчя середньо довге і середньо широке, ніс середній, перенісся вгладжене, вуси піднесений угору, а коли він при кінці життя це наслідком лімфатичної будови тіла, то це наслідком лімфатичної будови тіла, негрієнічного життя його в часі його життя, мірно широкі, довші частини тіла, як наприклад, вуха малі, шкіра біла, руки малі, делікатні.

До якої антропологічної раси треба причислити нашого поета? Із згаданого сходу виходить, що наш поет не належав до жодної з них.

Весняні новини
у великому виборі та
Міжянівські шовки

ПОРУЧАЄ

ЛЕЩКІВ
Львів, ул. Коперника 2.
Тел. 258-88.

діла" самі не дала. Декламував К. Устиянович. В того часу „Просвіта" улаштувала Шевченкові поминки в porozuminnі зі студентами і визначувала промовця.

Цікаво, що в 1872. р. піддав Ю. Романчук на Видлі думку, щоб по змозі уладити вечір тільки своїми силами і просити в гості тільки свою публіку та подбати за ратушеву салю. Варто сьогодні пригадати, що марістрат відступив салю безплатно і про це повідомив письмом українською мовою, а польська молодь у Ціріху прислала письменний привіт.

Дня 13. II. 1875. Видлі Просвіти рішив улаштувати Шевченківські концерти разом з іншими українськими товариствами, які просив на нараду, де вже вибирали окремий комітет. У склад комітету входили теж відпоручники Просвіти, які визначали промовця. На думку Видлі, вечори присвячені пам'яті Шевченка мають бути „світлі" і мати більше народню рису. Для учнів призначили безплатно галерею.

Згідно з рішенням Видлі з 29. XII. 1880. часто улажували Шевченківський вечір у день Загального Збору Просвіти, звичайно в салі „Народнього Дому", яку віддавали безплатно.

На прохання академічної молоді Видлі Просвіти рішив дня 24. III. 1898. допустити в програму ще і другу промову від молоді. Починаючи 1899. роком, Видлі „Просвіти" передає улаштування т. зв. репрезентативних концертів у руки Т-ва „Боян", даючи тільки фірму і визначаючи промовця, а сама „Просвіта" займається улаштуванням „концертів людських" чи „популярних". Перший такий концерт відбувся 1899. р. з участю Т-ва „Боян" і ремісничої „Зорі". З 1905. р. улажували концерти львівські читальні, кожна для себе, а відтак одні спільний популярний у Львові. Від 1907. р. такі популярні концерти улажувала „Просвіта" своїми власними силами, себто силами львівських і підльвівських читальень. Та „Просвіта" не обмежувалася Львовом. Вона закликала поминати Шевченка і в краю. У філіях „Просвіти" гуртувалася вся добра воля і праця українського громадянства для пошанування пам'яті Шевченка в містах повітових, а в читальнях „Просвіти" по селах. Головний Видлі висилав часто на такі свята свого промовця.

Особливо багато праці вклала „Просвіта" для гідного відсвяткування 50-их роковин смерті Шевченка 1911. р., створивши для цього окремий комітет, складений із представників усіх українських центральних установ у Львові. Через заборону ювілейних свят у Росії, „Просвіта" бажала надати святам у Галичині характер демонстраційний і запросити до участі Буковину. Правда, поїздка до Києва

відпала, зате цілий край відсвяткував ці роковини богослуженнями, академіями, концертами, пам'ятниками і окремими виданнями.

На ще більшу міру задумувала „Просвіта" владити ювілей століття народин Шевченка і вже заранні, бо в березні 1913. р., склала окремий комітет із відпоручників усіх установ. Комітет намітив програму і почав живу працю, однак в розгарт підготов прийшла велика війна. Годиться піднести, що згідно з рішенням членів Головного Видлі „Просвіти" дня 10. II. 1915. р. на еміграції у Відні відсвяткували українці роковини Шевченка концертом у Відні.

Тепер культ Шевченка у Галичині завдяки пропаганді і організаційній мережі „Просвіти" прибрал характер масовості й охопив однаково міста, містечка і села, однаково старше покоління і молодь.

Культ Шевченка поширювала „Просвіта" і виданнями. Найперше вона поширювала першого виданого в Галичині двотомового Кобзаря, що вийшов 1867. р. накладом довголітнього члена Видлі „Просвіти" д-ра К. Сушкевича, який, як тільки кошти накладу йому повернулись, віддав решту Кобзарів „Просвіті" на стипендійний фонд. „Просвіта" розпродувала і празьке видання Кобзаря, і з нього розчислилася 1878 р.

У 1876. р. видала „Просвіта" у 10.000 прим. книжечку: „Життя Тараса Шевченка" написану д-ром Ом. Огоновським; У 1887 р. — у 1.000 примірниках більший портрет Шевченка виконаний у фірмі Анжерера у Відні і композицію Лисенка „Гус" з вінетом Панкевича у фірмі Редера у Ляйпцігу, а в 1889. р. задумала видати повного Кобзаря на спілку з Науковим Товариством Шевченка. Виданням займався окремий вибраний комітет. На засіданні Г. Видлі „Просвіти" 4. IV. 1891 р. Ол. Барвінський, що вернувся саме з Києва, познайомив Видлі із тими заходами, що їх роблять у Києві для критичного повного видання творів і життєпису Шевченка. Те, що зроблять, пришлють, мовляв, до друку до Львова; це потриває який рік; проти задуманого видання у Львові не мають нічого. Тоді й рішено видати повного Кобзаря на основі празького і тих видань, які привіз Ол. Барвінський, у 3—4 томах. В кожному томі мав бути інший портрет поета. Воно й вийшло до 1895 р. під редакцією голови Просвіти Ом. Огоновського.

У 1892 р. „Просвіта" видала портрет Шевченка. Це фотодрук зладжений в роботі Е. Тшемеського у Львові з автопортрету мальованого поетом в Оренбурзі 1850 р. і дарованого

Ом. Венжжировському. Автопортрет був власністю д-ра Йосифа Корженевського в Кракові.

У 1894 р. вийшов накладом „Просвіти" Кобзар Тараса Шевченка — вибір поезій для народу, ч. I. зладжена Костем Левицьким разом з Ом. Огоновським, а ч. II. зладжена Ост. Макарушкою 1895 р.; того самого р. вийшли окремі й „Гайдамаки" Шевченка, зладжені для міщан і селян Ост. Макарушкою. (Василенком), на решті за редакцією Юл. Романчука вийшов повний Кобзар 1901. р. в одному томі п. н. „Поезії Тараса Шевченка", а в 1903 р. у двох томах у Відлі „Руська Письменність". Це видання розійшлося так швидко, що вже в 1912 р. вийшло третім накладом.

У соті роковини народин поета видала „Просвіта" книжечку Б. Лепкого: „Про Шевченків Кобзар" 1914. р. а у Відні 1915. р. тож самого автора: „В Тарасові роковини".

У 1917. р. вийшов накладом „Просвіти" портрет і в серії „Фонду Учїтєся" М. Воиновича „Кирило-Методіївське Братство", 1921. р. в Володимирі Дорошенка „Шевченкова критика", 1922. р. Два зразкові реферати з роковин смерті Шевченка М. Галушинського і В. Радзкевича видала „Просвіта" 1921. р. Окрім того багатьох статей про Шевченка та його творчість і його поезій найдеться по календарях „Просвіти" і у „Просвітніх Листках".

Прибутки з Шевченківських свят призначувала „Просвіта" засадничо на стипендійний фонд ім. Шевченка. Кошиж фонд дійшов до 2.500 зр., „Просвіта" починаючи з 1895 р. почала давати підмоги письменникам і мистцям. Окрім того, цей фонд зростає і іншими даними, нпр. академічної молоді приходили з Львів та й приватними жертвами, нпр. датком Куліша у 1882. р. у квоті 10 зр. До 1883. р. призначувало деякі квоти з тих прибутків на нову Шевченкову могилу та на підмогу Шевченковій рідні. Пізніше 1911. р. Г. Видлі „Просвіти" доручив Шевченківському Ювілейному Комітету дати почин до оснування допомогового фонду для поетової рідні, і незалежно від цього зорганізував у тому році поміч на удержання Людмили Шевченко, яка вчилася в Лівонському Інституті в Перемішлі.

За ініціативою Юл. Романчука поетів при „Просвіті" окремий видавничий фонд „Учїтєся, брати мої", на який призначували тільки окремі датки, але і приходи з Шевченківських свят.

ВАЖНЕ ДЛЯ ПАНЬ! Воєни на плаці коштує сукині і шовки, дешево і добре купити у фірмі **РОЖА БОТВІН** у м. Львіві

і Дніпро і кручі було видно, було чути, як реве ревучий".

З Тарасової гори стелилася перед нами низка чудова панорама. Дніпро перетинав степ і лани та блищав, як та змія на сонці ріжнотквітними колірами. Широкий, безмежний простір, як колись широка була наша воля. Ліворуч висока гора, а поза хатою ліс. Туди везли колись Тарасову домовину, а в ній його мощі на вічний спочинок.

— Як умру, то поховайте мене на могилі! — співав Лисенко свою композицію, а його твір переймав мене молодого тремтінням.

— А тепер заїдемо до світлиці та привітаємося з господарем і ключарем цього святого місця! — сказав музика.

Невеличкі дві ясні світлиці з лівої сторони при вході до хати. На стіні портрет Тараса. Стіла прикритий чистою скатертю. У другій кімнаті „Кобзар" і книжка на невеликому столі. До неї вписувалися Тарасові гості.

Тут привітав Лисенка й мене молодого Подловський, що жив у хаті праворуч сіней. У першій світлиці подав нам ключар могили чай.

Ми вписалися в книгу і знову вийшли на могилу, щоб перебути на ній якнайдовше і не стратити ані хвилини.

Лисенко співав знову пісню за піснею. Наш святочний настрій перервала поява двох людей в уніформах. Були це Лисенкові знайомі.

— Говоріть по московськи! Один з них ваш краян — Костешкий, але вже амосковський, другий москвич. Вони обидва мирові судді. Я вас познайомлю.

Привіталися. Лисенко сказав про мене:

— Это студент университета! Галичанин! — Очєнь прїятно! — відповів москвич, але й добавив: — Не рекомендуюте себя, что

ви галичанин. К нам приедят галичане только па деньгі!

Мое обличчя спаленіло, немовби хто його обсіпав приском... Ось яку славу виробили галичанам наші русофіли. Приїздили в Росію за „пособіями" для газет, для крилошанського банку, а гроші тонули по кишенях редакторів і директорів банку.

Розмова не визалася. Помітили це нові гості та пішли на чай до світлиці, а ми обидва зішли в долину.

Блищав на сонці залізний хрест, якби його обсіпано дорогочінними самоцвітами і смарагдами. Ми сіли на бричку, щоб поглянути зблизька на Канів та щоб відвідати визначного шестидесятника, Василя Степановича Гнидосирова. Він уродився 1836 р., а умер 3. XI. 1900 р. Він був студентом харківського університету, ширив українську ідею, як книгоноша, торгуючи по ярмарках українськими книжками. Свої пригоди він описав у петербургській „Основи" (1862 ки. IX.) у статті: „Пять дней з життя X-ого студента" під прибраним іменем А. Гавриш.

Університету не скінчив через недостачу матеріальних засобів. Був якийсь час учителем, вкінці „штатним смотрителем" школи. Залишив по собі рукописну, записну книжку з 1861 р. (Див. про нього Киевская Старина 1901. том 72. стр. 300—307 у статті: „Пам'яті Гнидосирова" і „Україна" 1928. I. у статті Ігнатія Житецького: „Київська Громада" за 60-тих років стр. 92, 95, 105-6, 109.).

Хоча Гнидосирову було тоді 31 років, він виглядав значно старше. Він вітшився Лисенковою уважливістю для його особи. Мешкав у давньому монастирі, де було кілька кімнат, зложених книжками, здебільша латинськими.

Та не до книжок нам було. Нам сіней було заглянути ще раз на Шевченкову могилу. Утрїтку ми сіли знову на бричку. По дорозі клонилося вже сонце до заходу. Степовий тер холодив нам обличчя. Звід кіскамі пит збивалася курява.

Коли ми входили на стежку, що мав Тарасову могилу, гончарі запалювали гірчичні і в них випалювали посудину.

Ми, утрїтку, вийшли ще раз на могилу, відкрили голови й молилися. Потім маючись квітів з могили, а я забрав у хустинку трохи землі і зберігав її довгі роки, як дорогий м'ягку.

За годину мав відійти пароплав.

— Прощай, Тарасе — сказав Лисенко.

Нічий смуток залаг нам на обличчя. Хвилина молитви, коротке прощання з Лисенським, ключарем найбільшого скарбу України і ми вже сходили в тихій задумі з Тарасової гори.

Хоч уже стемніло, ми дивилися ще і в пароплав з відкритими головами, доки не вийшли з долини і гора не шезла нам з очей в сутінках вечора. Небо було ясне, зірки меркотіли зітер валилися. Степовий, легенький вітер нас, перетомлених цілоденною дорогою.

У природі було так гарно в Україні, гнала тоді під царською владою!

До піаночі сиділи ми оба з Лисенком на чердаку пароплаву, опісля зайшли до каюти й полягали спати. Однак сон не клів. Очей. Ледви почало снитися, ми вийшли на чердак, приглядалися сходами вгору, гарним видам, достойним кисти великого мистця. По годині восьмій зранку пароплав до київської пристані.

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ.

Шевченко на Буковині.

Перше знайомство з творчістю Шевченка на Буковині пов'язане з невеличким гуртком молодих людей, родом із Галичини, що мали такий великий вплив на Федьковича. Ще до смерті Шевченка і Кость Горбаль і Леонід Лукашевич познайомилися були з поетом із львівського видання його творів (1859), і через свого приятеля Антона Кобилянського, тодішнього студента богословського православного ліцею в Чернівцях ця невеличка збірка Шевченкових творів („Neue Gedichte von Puschkin und Schefftschenko“) сколихнула молодими семинаристами. Три роки після смерті поета ці семинаристи влаштували поминальну по Шевченкові в новій православної церкві св. Параскеви в Чернівцях (1864) і притягають до цього свята учнів VII. й VIII. кл. чернівецької (німецької) гімназії. Така поминальна відбулася ще раз, два роки пізніше, теж заходами богословів та учнів гімназії. Але ж видно Шевченкова муза захопила була тодішню буковинську молодь тільки зверху. Не тому, що після цих їх виступів ми нічого не чуємо про Шевченкові святкування в Чернівцях, а й тому, що й аранжувати поминальну згадку молоді (напр. пізніший митрополит Репта), і сам священник, якому довелося мати з цього приводу неприємності — покинули цілком український табор. Що й Федьковича зачепив був Шевченко тільки злегка, видно найкраще з його вірша „Співацька добраніч на сніг Тараса Шевченка“ (1861), де „буковинський соловей“ змальовує Шевченка як якогось середньовічного трубадура, що не може знайти зрозуміння між людьми й тому змирав. Кінчається цей вірш цікавими для самого Федьковича словами, які вказували б на те, що буковинський поет уважав себе неначе переминником Шевченкової пісні:

„Спи ж ти, руский соловію
Я ж тебе тужу,
А як тутка зазоріє,
Я тебе пробужу...“

На Буковині справді незабаром „зазоріло“, почалося українське організоване життя („Руська Бесіда“, 1869; „Руська Рада“, 1870; студентське товариство „Союз“, 1875 і т. д.), але ж пішло воно, те життя, не народним шляхом. Правда, про Шевченка тодішнє громадянство щось знало. „Руська Бесіда“ дякує Обрістові, учителю реальної школи в Чернівцях, за його переклади Шевченка на німецьку мову (1870), „Союз“ закуповує для своєї бібліотеки „новое издание поэзий“ поетових (1877), декорує свою домівку (1881) портретом Шевченка — і така на око дрібничка мала на той час повної національної темноти й москвофільського отупіння свою вагу, а — то й задумує владити Шевченківські вечорини (1882). Тільки всього ми довідуємось із документів наших товариств про „музи“ Шевченка на Буковині... У буковинських виданнях із тих часів про Шевченка не чути... Це були тяжкі для нашого народу часи, коли найталановитіша українська інтелігентна молодь, із ріжних причин, перебігала масами в румунський табор, то німечилась, то віддавала за стипендії від російського консулату до — Росії.

Справа перемінюється з хвилиною, коли в 1884 товариства захоплюють у свої руки свідомі українці. Появляється українська преса („Буковина“ 1885), „Руська Бесіда“ починає видавати місячник „Бібліотека для молоді, селян і міщан“ (1885), календарі, які рік по року надавало це товариство, стають народні не тільки змістом, а й мовою — в усіх цих виданнях починаються статті про Шевченка і його знахідки, вони друкують Шевченкові твори то цілі, то виїмаючи з них (напр. „Календар“ із 1887. р.), а то й додатком до „Ластівки“, що замінила (1894) „Бібліотеку для молоді“, виходить

окремою книжечкою для селян збірка висловів і Шевченкових поук („Слова правди і науки“). Те саме торкається шкільних підручників для народних шкіл. У міру того, як українці здобували на Буковині вплив і на полі шкільництва, шкільні читанки містять щораз більше виписків із Шевченкових творів (правда, їх було так небагато) та статті про Шевченкове життя та його твори.

Разом із цим починаються і Шевченкові святкування (перший концерт із промовою проф. Стоцького — 1886 р.). Влаштує їх то „Руська Бесіда“ сама (1886), то з українським студентством та жіноцтвом (1887), навіть „Міщанська Читальня“ в Чернівцях (1888 р.). Та часто в цих святкуваннях бувають перерви: так в 1889—1890 Шевченкового свята в Чернівцях не було, в 1891 р. влаштовано „вечерок в честь Тараса, Маркіяна й Юрія“ з промовою проф. Стоцького, в 1892 р. відбулося величаве свято, в якому брав участь „Львівський Боян“, чужі солісти, на якому було багато чужої публіки й т. д., але ж сім років після цього ніякого свята в Чернівцях не було (1893—1900). З цього приводу було багато розмов, а то й неприємних суперечок між прихильниками щорічного святкування пам'яті Шевченка на зразок Галичини й Наддніпрянщини, і такими, що вважали такі щорічні святкування зайвими. В дискусіях на цю тему ці останні підносили, що ось німці не святкують рік-річно ні Гете, ні Шіллера, і так само румуни не влаштують щороку свята в честь свого найбільшого поета Александри; зате перші зазначували виняткове значіння Шевченка для української нації, вказували на приклад Галичини. Були ще й інші причини. Це був час упертої боротьби українського проводу за права українського народу на Буковині, а справою святку-

вання була їх то сама, то з допомогою інтелігенції, головно студ., чернівецька „Міщанська Читальня“, а властиво молодше покоління міщан, що згуртувалося було в т-ві „Руський Міщанський Хор“ (1909, 1911, 1913), що мало доброго організатора хору (Гундич) і гарних співаків. Шевченківські концерти „Руського Міщанського Хору“ дуже поширили між міщанством пошану для Шевченка, бо ж на них були все й добрі рецитації Шевченкових творів і добрі промови, які виголошував, здебільша, хтось із

ГАЛЬОШ ГАЛИЧ І ОКОЛИЦІ РЕСТОРАН ПІД „КОРОНОЮ“

Львів, Ягайлонська 11.

— найбільша вибагливість, найліпша кухня, найдешевші ціни. —

інтелігенції. Про Шевченківські святкування по за Чернівцями в 90 рр. XIX. ст. (з винятком свята у Вашківцях 1896 р.) не чути. Починаються вони в першому десятиріччі XX. ст., а саме 1909 р. (два свята) та 1910 р. (4 свята). А в 1911 році, коли на заході українського інспекторату Краєва Шкільна Рада завізвала всі українські школи святкувати п'ядесятіліття смерті Шевченка, не було села на Буковині, де не відбулося б шк. Шевченківське свято з участю цілого села... Дуже гарне було Шевченківське свято, що його в березні 1910 р. влаштували учасники курсу вищої освіти, самі селяни, і із власного почину (на закінчення курсу).

Цікаво, що й шкільна молодь Чернівців, у порівнянні з Галичиною, досить пізно взялася святкувати Шевченка. Та воно не диво. Учителями української мови чи в німецькій чернівецькій гімназії, чи в учительській семінарії до 1893 р. були москвофіли, що ненавиділи українську мову, ненавиділи Шевченка, являючи собі кпину з нього (С. Біликевич), звали його мову хлопською, молодь була в переважній частині москвофільська, або взагалі несвідома, до національних справ байдужа... Коли 1896 р. основано українсько-німецькі паралельки при II. німецькій гімназії, то справа відразу поправилася, але треба було чекати, аж ті молоді хлопці підготують... Таким чином перше велике, добре підготоване, незвичайно гарне Шевченківське свято в чернівецькій I. гімназії на честь „des Besten der ruthenischen Nation“, як висловився директор Кляззер, відкриваючи свято, відбулося щойно 1900 р.

Це вдатне свято, про яке довго говорили в Чернівцях, а до якого учні українці запрягли й москвофілів (диригував — москвофіл Вольський), мало великий вплив на молодь. Рік після цього вже відсвяткували пам'яті Шевченка обидві гімназії, рік пізніше — вчительська семінарія, і так пішло рік за роком, кожна середня школа в кожному місті. Правда, бували не раз незрозумілі тепер дискусії в деяких гімназіях (Кіцмань, Вижиця), чи, мовляв, якогось року не краще б відсвяткувати пам'яті напр. С. Воробкевича чи Федьковича замість Шевченка, і наслідки таких дискусій бували такі, що взагалі того року ніякого свята не було.

Дуже гарні святкування були 1911 та 1914 р. В 1911 р., як уже ми сказали, відбувалися свята з розпорядку Шкільної Ради. Але ж у поодиноких школах підготовки до свята почалися були далеко до розпорядку влади. Незабутнім залишиться на все свято вчительської семінарії в Чернівцях у найбільшій залі в місті, в залі „Музичного Товариства“, коли виведено вперше в Чернівцях збірну деклямацію „Великого Ляху“, коли чернівецька, чужа і своя, публіка вперше почула „Бють пороги“, коли маленькі діти із школи вправ делетили „Шевченкові вірники“. Таке саме незабутнє свято владила дівоча православна школа, де діти співали вмісне для свята скомпановані (на жіночий хор) до слів Шевченка твори Євсевія Мандичевського. Те саме треба сказати про свято в реальної школі. А кіцманська гімназія з приводу ювілейного року придбала гарний бюст Шевченка роботи М. Гаврилка. Бюст цей розбили 1914 р. москалі. Це була їх перша робота в цьому місті.

Всі такі святкування в міщанстві щодо складу населення містак викликували пошану для Шевченка. Тимто не диво, що коли українці зажадали, щоб у Чернівцях одну вулицю назвали

НОВА ДОБІРНА

ПІНКОВА

чоколяда

ТАБЛИЧКА

55 шт.

ч. 512

вань не було, без проводу, кому зайнятися. Правда, 1895 р. покликані до життя „Буковинський Боян“, але й він не мав відповідного керманіча. Щойно коли до Чернівців прийшов пок. Модест Левицький, людина великої енергії, сам співак і дуже добрий організатор музичної справи, все це відразу наладналося, і від 1900 р. до самої війни вже рік-по-року українське громадянство влаштувало Шевченківське свято. Ці свята були деколи дуже величаві, деколи (1906) бували на них представники державної (президент краю) та крєвєвої (краєвий маршалок) влади. За львівським звичаєм на такому загальному святі студентська молодь діставала окрему точку, звичайно — промову.

Буковина — край невеликий. То й Шевченківські концерти в Чернівцях збирали не тільки інтелігенцію і зноза Чернівців, але бувало на них багато селян. Нераз влаштували Шевченківське свята чернівчани й на провінції (напр. у Кіцмані, 1901 р.), доки вона згодом сама не спромоглася на власне свято. Нераз знов і в Чернівцях бували концерти і для ширшої громади.

Пані, Панове найдуть найкращі Новини сезону
осінні зимові в нововідкритім відділі фірми
МОДНІ ТЕКСТИЛІЯ — ЯН ВАЛЛЯХ І СИН
Львів, Площа Галицька 14, тел. 209-82.
Матеріали мундуркові.

Ціни безконкурентні

Ім'ям Шевченка, так узагалі ворожий до нас, магистрат уволив волю українських радних, і одна вулиця й досі так і звється: "Strada Sevcenco" (колиш: Szewczenkogasse).

Та такими святкуваннями не обмежувався культ Шевченка на Буковині. Бували тут і популярні академії (пригадую собі вдатну академію 19. березня 1911 р.), на яких сяла „Музичного Товариства“ була вщерть зарита, були часто виклади про Шевченка, здебільша, візми, і в Чернівцях, і на провінції, з рецитаціями його творів. А для молодого покоління мало велику вагу те, що професором української мови й письменства на університеті в Чернівцях був один із найкращих шевченкознавців — проф. С. Стоцький. Його студенти діставали підготову для зрозуміння Шевченкової творчості і як учителі середніх шкіл своє знання передавали своїм учням. Вони ж утворили були між собою окремішій „Гурток кобзарознавства“, а „Кобзар“ Шевченка зробили просто шкільним підручником... Це були такі часи на Буковині, що можна було це зробити. Ще й тепер стоять перед очима розпалені обличчя учнів, які, порозумівши по інтерпретації якогось Шевченкового твору відчували велику гордість у серці, що мають такого великого поета, і найважливіше, що вони його як-так зрозуміли... Висліди пра-

ці учасників семінаря пр. Стоцького як-так наші громаді знані...

На закінчення цього нариса слід ще додати, що саме на Буковині появилася перший переклад деяких Шевченкових творів на німецьку мову (Обріста, 1870), та що й пізніш перекладали його буковинці, то українці (Сергій Шполярівський, Олександр Попович), то німці (Артур Бош), і деякі з цих перекладів справді гарні (Поповича, Боша) й поетичні (пор. „Taras Schewtschenko, der grösste Dichter der Ukraine“. Відень, 1914).

Не перевелися Шевченківські святкування на Буковині й серед змінених обставин. День 25. березня — це найбільше свято цілої української Буковини. Того дня що року донедавна були Шевченківські свята. Хоч „без початку“ (без промови) й „без кінця“ (без нац. гизну), як кажуть ті, що памятають передвоєнні часи — вони збирають (чи збирали) всіх українців із Буковини. Всіх — бо половина гостей стоїть під найбільшою салею в Чернівцях і побожно, з відкритою головою слухає... На це свято чекають цілий рік. Чекають із великою нетерплячкою. Та від двох років, через відому подію на концерті, того всенародного свята українців на Буковині немає... Земляки збираються видавати цілого „Кобзаря“, бо досі встигли лише видати збірку поезій для дітей.

ВАСИЛЬ ЛЕВ.

ШЕВЧЕНКОВА МОВА.

I.

Велич Шевченкової Музи, такої геніяльної і дорогої нам, зрозуміла для нас не тільки завдяки глибокому змістові великої національної ідеї та широкій поетичній формі, але також завдяки своїй простій мові „без золота, без каменю, а голосної і правдивої як Господа слово“. Шевченко не був би справжнім генієм без тієї мови, яка стала самою основою української літературної мови, стала спільнотою духовою, засобом до зєднання всіх українських етнографічних земель. Мужичий син Київщини виніс із під сільської стріхи скарби українського живого слова і зробив їх угольним каменем нашої духової культури.

Мова українських письменників у початках 40 рр., що саме на них припадає Шевченкове виступлення на літературному полі, ще далека була до стану справжньої літературної мови, яка об'єднувала би всі українські землі в один наріз з спільною думкою і словом. Вона не могла відразу розвинути і перетворитися з людської мови на літературну мову інтелігенції. Бо треба зважити, що саме в Наддніпрянщині після культурного й національного пробудження мова Галичини розвивалася й оформлювалася серед трьох важких течій: 1) псевдоросійської мови обрусителів-москвофілів, 2) польської й німецької, що їх уживала частина тодішньої нашої інтелігенції і вкінці 3) селянської тобто мо-

ви простолюди і дрібної частини ідейної інтелігенції з під знаку „Русалки Дністрової“: одна ця інтелігенція послуговувалася говіркою своєї околиці.

На Наддніпрянщині мова Котляревського, Квітки та їх сучасників тільки промочувала дорогу розвиткової мови народної як літературної. І тут за авторитет і підставу для її розвитку стали змагатися два великі діалекти: полтавський і київський. Та вирішення цього змагання не прийшло скоро. Інтелігенція, — яка саме є тим чинником, що формує літературну мову, надає їй певних норм та устійнює межі між формою людською і книжною, як також відмежовує від впливів говірок, — цуралася переважно цієї непанської, мужичької чи хахлацької мови. А проте коли інтелігенція вживала літературної мови, то зближувала її до говірки своєї території, або таки й розмовляла тією говіркою. Не було теж під цю пору українських часописів і журналів, що в таких випадках стають трибуною розвою літературної мови. Прояви духової культури українського народу обговорювали тоді в часописах і журналах та в науковій літературі тільки російською мовою, а народна мова як підрядна лишалася селянинові для його домашнього вжитку розмови, чи невеличкій жминці інтелігенції також для їх домашнього вжитку або для порозуміння із простолюддям. Та й ця мова подекуди підпадала під вплив російської, державної.

ІВАН НІМЧУК.

Як мене Шевченко захопив українством

Споми́ни з гімназійних часів.

Я був засуджений на те, щоб стати зведеником чужих богів, чужої культури, мене виховували на яничара власного народу. Що таким я не став, у цьому велика заслуга того глибокого культу Шевченка, що його завжди плекала і нині плекає українська молодь, і який остаточно захопив і мене.

Три роки я вже томився в Николаївській бурсі у Станіславові, що кілька літ перед тим через байдужність наших людей перейшла з рук церковного братства в руки людей, яких ідеалом була „єдина, неделима“. Об'єднательні ідеї втілювали вони у своїх вихованців усіма можливими, ніколи навіть дуже цікавими способами, про які варто б колись написати окремо. І хоча я сидів три роки під опікою нашого о. катехиста, що був наставником бурси, то „общерусская ідея“ в мені нічого не приймалася. Не знаю сам, що було причиною моєї відпорности. Чи я вніс уже настільки любови до всього рідного з дому, чи це був вплив товаришів зпова бурси, а якими я, не заважаючи на заборону, всеж час до часу стрічався, чи жива українська мова й українська книжка, що були в такому

різкому противенстві до дивної мертвеччини, якої вживав о. катехист та його політичні однодумці, чи може моя духовна структура, що вже тоді не дозволяла мені приймати за свій перший-ліпший погляд чи аргумент моїх наставників, чи вкінці само життя, що не противилось, а просто таки голосно кричало та протестувало проти того всього, чим нам набивали в бурсі наші молоді мізки... Мабуть усе те разом причинилося до того, що „русским“ я назвати себе не міг, хоча не був і свідомим українцем.

Так було до 1907 р. Я був тоді учнем четвертої класи польської гімназії (гімназія українська у Станіславові мала тоді ще тільки дві найнижчі класи) і все ще стояв на роздоріжжі та — мучився. Куди маю йти? До котрого гурту пристати? Як мені рішитися? З одного боку широка праця для народу, що вже тоді ступав семимильними кроками вперед, яка манила й захоплювала в тих часах кожну кращу особину в української молоді моєї гімназії, а з другого велике багатство і безмежні простори Росії, готова культура, просто рай... І одночасно з одного боку повне матеріальне забезпечення й удержання болей до скінчення гімназії (в бурсі я жив зовсім безплатно, дотого був забезпечений стипендією з львівського Нар. Дому), а по другому боці мене чекала важка праця й турботи, як удержатися самому, а нужденно платити лекцій (а виходом з бурси треба було, ясна річ, стипен-

дії зректиса). Нині про це писати легко, але тоді тяжко було додуматися чогось путнього.

До того всього наш о. катехист мав велику повагу і ще більші впливи в цілій гімназії і тому вихованцеві бурси, що посмія поставити вороже до його ідеї! І ніхто так не впливав і відомому об'єднательному напрямі на дорослої собі молоді, як він, її духовий батько.

Не диво, що те втлючування з молоді до лави об'єднательних ідей мучило мене дуже і ночами, відбирало спокій, торощило нерви. Я був завжди досі „добра дитина“, якже не був в розрив з о. катехистом? Що зроблю, коли в кінці бурси чи коли мене з неї проженуть — скажуть на це батьки, — що люди в розриві з селі? А треба знати, що з бурси проганяли тільки милосердно кожного, про кого довідалися щось „сепаратиста“.

В такому стані душі застало мене і спокій, честь Шевченка, уладжене українське життя моєї гімназії.

Вихованцем бурси, з винятком кількох її старших, що їх уважали зовсім панами, я на свято заздалегідь заборонили.

Пришов день свята. Я був уже кілька днів раніше, як товариші зпова бурси об'єднали в класі програму свята, а батьки, як завжди, наперед тішались, що гідно випадає на свято генія українського слова, не заважаючи на те

ПОМИНАЛЬНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ

на бл. п.

о. ІВАНА УЛЬВАНСЬКОГО

б. пароха Медзедовця, пов. Вучач,

і на бл. п.

ВОЛОДИМИРА УЛЬВАНСЬКОГО

відбудеться в неділю, 12. березня 1939 в год.

9. рано в церкві ОО. Редemptorистів, при вул.

Зближенця у Львові.

Дружина, матір.

Серед таких обставин виступав Шевченко, що в школі в дяка вчився на псалтирі церковної мови, а в панських покоях мусів говорити по російськи або по польськи. Колиж після вступу з кріпацтва вступив Шевченко до Академії Мистецтв у Петербурзі, тоді попав він у середовище, де й українці серед московського моря мусів говорити по російськи. Шевченкові лишалася рідна мова для його думок у затишку сиромого мешкання, де зродилися перші поезії, що склалися на „Кобзаря“ з 1840 р.

Бо середовище, з якого вийшов поет, земля, що виходувала його предків, його рідню, його земляків, українська традиція в родині Тараса наказувала йому говорити про свій наріз, його минуле й сьогочасне тільки українською мовою, мовою простолюди й нею „возвеличити рабів німих“, а на сторожі коло них поставити українську народню мову.

Знання української мови виніс Шевченко з батьківської хати, тому вона забаралена в великій мірі розговорною мовою Київщини, докладніше — вузької території, Звенигородщини. А на те, що Шевченко обєднав своєю мовою всі частини української етнографічної території і дав підставу до витвору української літературної мови, склалися саме такі чинники: 1) народна мова Київщини (точніше Звенигородщини) — центральної говору українських земель, 2) церковна, засвоєна на науці в дяка та лектурою Св. Письма, про яке Шевченко згадує з епілозі до „Гайдамаків“:

Бувало в неділю, закрийши Миню,

Батько діда просить, щов той розказав

Про Коліващину...

і вкінці 3) російська.

II.

Докладно пізнати Шевченкову мову трудно через те, що в пору його творчості не було ще установленого правопису для української літературної мови. Подібно як Котляревський і полтавський гурток письменників, а Київ з харківським, так і Шевченко мусів користуватися російським правописом, приспособленим до традиційного правопису XII—XVIII ст. української мови. За словами О. Сми-

Убрання, пальта, костюми від зол. 50* — у величчій об'ємі у ШАПІРИ, Личаківська 1, МІ

МНХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Чи Шевченко — європейський поет?

I.

Для одних таке питання найважче, для других зовсім, для третіх неважко, ще для інших але поставлене. І відповіді різних людей на нього можуть бути короткі та задовільні.

Найважче питатися, чи Шевченко європейський поет, коли ми вважаємо себе європейським народом, а він наш найбільший поет.

Таке питання важке, бо про Шевченка знають майже всі культурні народи, перекладають його на різні мови і пишуть про нього.

Що значить «європейський»? Рівний чужинним найбільшим поетам? Споріднений з ними своїми ідеями, формою своїх творів, багатовіковий «духові Європи»?

Третє скажуть: Найважче ставити питання так, начеб то інші чужі поети мали шойно бути мірою, якою оцінюємо Шевченка? Чи те, що він зробив для нашого національного та літературного відродження не вистає нам, щоб бачити його величчю? Чи жаден європейський поет не повинен би заздрити саме Шевченкові його сили впливу, безпосереднього зв'язку з живими потребами свого народу?

II.

А проте для критика літератури всі ці відповіді занадто прості. Коли Шевченко, незвичайна поява в історії літератури, то не менше важко знати: у чому його незвичайність і важливіше розяснити силу його впливу, ніж захоплюватися ним. Нам мало знати, що Шекспір або Гете перші європейські чи світові величчя: ми хочемо знати: чому? Хочемо знати і тоді, коли ми ними захоплені, і тоді, коли на якийсь час чи постійно волимо інших, ближчих нашій душі, не завжди таких величчя.

Національний поет промовляє до нашої душі найлегше і найживіше з різних причин: ці причини такі сильні у своїх наслідках, як той факт, що ми найкраще розуміємо рідну мову, найтисніше відаємося на теми з рідної історії і найбільше захоплюємося письменниками, що звеличують наше минуле і додають віру у краще майбутнє.

Атім, чи кожний навіть найменший народ не має свого національного поета — найбільшого та першого, що висловлює його ідеї та мрії? Чи сам факт, що кожний з нас кожде найбільше рідну мову та рідний край рідше теж про те, що ця мова рівна своїм силі та впливові іншим з ширшим обсягом, давнішою традицією, чи якимсь рідне місто рівне красою та значіньми великим європейським столиці?

III.

Ми хочемо не тільки знати, що Шевченко європейський поет, щоб заспокоїти свою національну гордість, а передовсім на те, щоб чинячи його твори мити переконання, що не відхиляємо в себе атмосферу відмежовану від світу великої творчості. А для цього треба прирівнювати. Хто не має вибору приймає те, що мусить. Та як прирівнювати світи великих поетів, з яких кожний — незрівняний, неімімідуальний, оригінальний і творчий саме своїми всіма неповоротними рисами?

Порівняльні студії викликають нерівно вагу успіху на устах звеличчя чистоті, безпосередності поезії, над приймають її, наче перитра, сонце та перше кохання. Ви можете розгорнути будьяку збірку великого поета і перейти від неї до Шевченка. Те, що ви переживете буде мірою не тільки творчого хисту поета, але і вашого духового багатства.

Критик теж не має іншого засобу «експериментувати» та переживати. Але за його першим безпосереднім враженням, яке залишає постійна увага, йде довга нудна праця — перевірити всіма, якими ми уявляємо не тільки на мого, але і на інших, не тільки в одній добу, а в різних часах, серед різних умовин.

IV.

Шевченко — великий європейський поет своїми ідеями та поетичними засобами. Як він досяг їх сам не майже так само незрозуміло,

як незрозуміла поява нового геніального винаходу. Хоч як незручно порівнювати духовний механізм поета до машини, навіть найбільше таємничої, напр. такої, як радіо, ми не можемо без таких порівнянь пояснити собі, як міг такий поет серед таких умов життя переловити якнайдалі звуки на рідній землі та у світі сучасної йому поезії, щоб створити з них нову мелодію.

Коли перейдете від Байрона до Шевченка відчуєте, що автор «Кобзаря» мав не менше темпераменту та поривів бунту і багато менше пози від автора «Чайльд Гарольда». Шевченко у своєму стоїчному спокою супроти ударів долі не слабший від Леопарда і багатіший на форми поетичного вислову. Він не менше грандіозний у великих поемах від Віктора Гюґо, без його надмірного, часто претенсійного, красномовства. Він майже такий класичний

В. ДОРОШЕНКО.

Шевченко в цифрах.

Всі ми гаразд знаємо, яке величезне значіння мали й мають у нас Шевченкові твори, як велико причинилися вони до пробудження й формування української нац. самосвідомості. На цю тему налісано безліч статей і розвідок. Але хотілося б якось нагайніше уявити собі цей вплив Шевченкового генія на душу українського народу, так би мовити, намацати його. І як же інакше це зробити, як не при допомозі цифр? Підрахуємо, скільки надруковано Шевченкових творів і це дасть нам яке-такое поняття про обсяг впливу його вогненного слова.

Справа, здається, зовсім не тяжка. Але це так тільки здається, бо ж досі у нас не було докладного реєстру видань Шевченкових творів, а ще менше зібрано відомостей про їх наклади. Тимто і спроби такого підрахунку не могли бути докладні. В 1924 р. зробив спробу підрахувати кількість видань Шевченкового «Кобзаря» М. Яшек у статті «Від «Кобзарика» до великого «Кобзаря»» (в харк. журналі «Знання», 1924, ч. 10-11); згодом зацікавився цією справою д-р Л. Луція і подав свої підрахунки у статті «Про видання Шевченкового «Кобзаря»» в чч. 34, і 35, «Нового Часу» 1926 р. Цифри у них майже однакові. Яшек за час від 1840 р. до 1920 р. налісав 83 видань повного «Кобзаря» та 30 малих «Кобзариків». Д-рові Луцеву ці обчислення полишилися невідомі й він налісав у рр. 1840—1925 тільки 73 повних «Кобзарів» та 25 неповних, разом 98, але вважав, що ці числа за низькі і їх треба піднести, і підносячи, самотужки дійшов до Яшекових цифр, приймаючи загальне число «Кобзарів» — 80, а малих «Кобзариків» — 30. Загальне число примірників д-р Луція обчислив на 800.000 і відкався, що так мало український народ цікавиться творами свого генія. (Яшек не пробував вираховувати тиражу).

Приготовляючи для повного видання творів Шевченка, що його розпочав Український Науковий Інститут у Варшаві, бібліографію усіх видань творів великого українця, я теж зацікавився справою їх поширення на всіх українських землях. Використавши всі можливі джерела, я зміг установити зовсім точні цифри тиражу для значної кількості видань і тільки для менше, ніж четвертина їх, треба було самому виконувати приблизні цифри накладу. Тут не міс-

у простоті вислову, як Гете. І ніодія з цих великих поетів, ані з усіх інших XIX. століття не згадали своєї творчості так гармонійно з тим, як Шевченко, що не шукав тем у своїх метеличких уяві і не брав їх із життя.

V.

Прийде хвилинка, коли європейські дослідники літератури відкриють одного для себе незнамого їм генія, коли вивчать його творчість, як подорожники по Україні вважали в ній красу природи та багатства її життя. Прийде теж час, коли українські дослідники літератури читатимуть як рідних європейських поетів і прирівнювати їх із Шевченком, як твори стоятимуть на їх полиці.

Шевченко перший заохочує нас прирівнювати рідну творчість із чужинною. Коли чужої літератури вертаємося до рідної — розчаровані, не втративши смаку для творчих письменників, тоді вирізняє пера з усіх ціла низка питань: в якій мірі наша література європейська? Чи інакше писати справді такі великі, чи тільки наші душі втребі такі малі? У чому різниця творчих сил, — які різні причини впливу? Чи всі літературні, чи залежать від інших сил?

І тоді на Шевченка впаде ще не один великий промінь. Те, до чого Шевченко одним блиском геніальної уяви — критиком і сить розяснювати тисячними зверненнями стежками роздумувань, сумнівів і догадок.

це докладно вияснювати, як я їх обчислюю, жу тільки, що рахуючись з часом і місцем, ані де видання повнілося, та з виданнями, що його випустило, й порівнюючи з відомими накладами інших тогочасних видань, а брав найнижчі можливі тиражі для відомості.

Всього я нарахував 476 видань Шевченкових творів від появи першого Кобзаря 1840 до кінця минулого року на всіх українських землях та за їх межами. З цього числа 88 видань не перейшли через мої руки, а скільки з них вимагали б провіраж, а решту

Мікроскопи і лаборатор. прилади

фабричний склад „ГЕЛІОТЕРМ“
Львів, Академічна 7. (будинки Шереметів)

викликає ніяких сумнівів. Але можна б кількість видань лишитися менш відомішими, друкованих геть-геть перед тим із часу визв. боротьби 1917—20 рр. і видання з провіраж майже не доставляють більших центрів і тому не попали до бібліотек та й лишитися не записаними в графами. Але приймаючи це за уяву, ми вважаємо нашу цифру за більш-менш точну, викинувши кілька сумнівних, а додана до неї невідомих, дістанемо майже ту саму кількість, дістанемо майже ту саму кількість — децьо коло 480 видань. Тираж їх обчислюючи обрахуваннями, до яких ми дійшли, налісав 4.923.440, отже дуже близько до числа д-р Л. Луція.

Пять мільйонів примірників — це велика кількість, з якою не сором показуватися людям. А коли візьмемо під увагу величчю творів, доводилося й доводитися жити в умовах, — його нестерпність, естетичність, сталість, неперемінність, то цифра ця в наших очах ще більш вага.

Як же розподілялися у нас видання? Саме собою розуміється, що найбільше їх припадало саме на Наддніпрянську Україну, зокрема на Київську губернію, де майже 350 видань із близько 4 і 1/2 мільйонів тиражем приходилося на наддніпрянську Україну. На Наддніпрянську приходилося 1/4 видань із чверть мільйонним накладом, а в кордонні видавництва з Києвом з 20 мільйонів тиражем.

Це розуміється круглі числа обчислюючи різні твори. Подивимося, скільки мільйонів було головних збірок і окремих творів. Окремих «Кобзарів» від 1840 до 1938 було 112 видань, з яких 100

ВЕСНЯНІ МАТЕРІЯЛИ

оригінальні англіїські і бельські

на жіночі і мужські одяги

Лязор Райзер

Львів, ул. Шпитальна 1

товарний дім

Совієцькість і виробн. «Альбер».

Гуртові ціни.

ПАВЛО КОВЖУН.

Шевченко мистець пензля і штихеля.

I.

Мистецька пласична творчість Тараса Шевченка складається з більше як 1.000 праць. Вона, майже рівномірно, поділяється на пейзаж, портретне мистецтво, мистецтво історичного, релігійного і побутового жанру, спеціальний архітектурний пейзаж та деякі зарисовки тварин.

Зовсім окрему ділянку творчості Т. Шевченка бачимо у гравюрі на міді способом офорту, за яку він одержав найвищий титул у ті часи, який міг досягти мистець — академіка гравюри. В це число праць Т. Шевченка входять і понад 30 офортів.

Ця спалити доволі значна для кожного мистця, а ще значніша для Т. Шевченка. Відомо-ж, що Т. Шевченко з величезним зусиллям одержав мистецьку освіту, в неймовірних обставинах вибрався з кріпацтва на волю. Шлях життя Т. Шевченка це звичайні фізичні муки, а найщасливішими його роками — час перебування в Академії.

Мало цього.

Оцей увесь мистецький дорібок Т. Шевченка поства за яких 15 чи 16 років, включаючи сюди і 7 років Академічної освіти.

За цей час — від сільського пастушка і павсякого люка Т. Шевченко досягає не лише мистецьку освіту, але опановує думки і погляди тогочасного мистецького світу та значно його випереджує. Ми звикли до біографії Шевченка, сприймаємо її механічно, але коли глибше застановимося над страшними фактами сироти — кріпака, або засудженого заслання, — шоймо тоді ми усвідомимо собі в усій повноті переживання геніальної людини поета, письменника і мистця.

І не дивлячись на все пережите, на часи жорстокої реакції хитрого і перфідного Миколи І, що оком своєї жандармерії як тінь переслідував кожну видатнішу людину — Шевченко таки не заламався ні разу, таки висловився словом і пензлем, дав так багато і так змістовно величчю, що тло, на якому виступає його життя та творчість гине як мряка.

ВОВНИ ЖІНОЧІ І МУЖЕСЬКІ
ШОВКИ — ПОЛОТНА
КОВДРИ — КОЦИ

купуємо в

„МАНУФАКТУРІ“

Львів, пл. Капітульна 3.

127 2-7

У своїй малювальній творчості, Шевченко був дитиною свого часу в повному розумінні цього слова. Як мистець професіонал він придбав технічне знання у тогочасній петербургській Академії, як мистець, він пройшов школу в атмосфері псевдокласичного академізму, яка його ачила всю свою мистецьку увагу і темперамент зосереджувати на точно означеній тематичній мітології, давнього Риму, Греції, або біблійних мотивах, а також у точно означених формально-мистецьких засобах — Шевченкові нелегко було позбутися цього всього. А проте надутий, холодний, байдужий стиль академічного класицизму ніяк не відповідав цілій творчій істоті Шевченка. І коли ми бачимо захоплення Шевченка Брюловим, тодішньою європейською мистецькою славою і своїм учителем, — то це ще далеко не означає, що на тих словах треба будувати мистецький світогляд Шевченка. Ми мусимо шукати малювальського світогляду Шевченка в його працях, що від академізму відходили, виломлювалися з практики і усталених канонів цього запізненого па-

а у своїх портретах уживав нового акварельного мазка, як такого, що майже самоціль у портреті. Це вже не було реалістичним рисунком главою чи аквареллю, написаним фарбою, як самостійним. П'ятого треба, коли вважав за корисне повторитися винаходом старшого мистця. Тільки Шевченко відкрив методи портрету, що ще такі академічно-романтичні.

Сьогодні ще доволі трудно говорити про неодику справу: проблеми у малювальній творчості Шевченка, бо не все досліджено, не все відомо, зрештою є також не один підхід до Шевченка, як малювальця. Ця тема буде все новіша на нову стилістичну добу буде бачити Шевченка в іншому світі, знаходити в його творчості нові цінності. Тимбільше, коли усвідомимо, що Шевченко був мистець-професіонал, своє життя змагав до того, щоб бути мистецтвом жив, думав мистецькими думками — це був поправді його єдиний шлях до приміс йому визволення з кріпацтва і т. д.

ВЛАСНОГО ВИРОБУ

КОВДРИ МАТРАЦИ

простирає — пошевелив — білий — полотняний — рушник

обруси — коци — капи — фіранки — хідники

А. ПЕТРУШЕВСЬКИЙ

Львів, Галицька 2 (давніше Коральницька)

віль на ті часи напрямку. Шевченко йшов до реалізму, єдино можливої ланки в розвитку тогочасного малювання. Реалізм у творчості Шевченка — це саме те, що найбільше відповідало всій спрагненій новини вдачі Шевченка, гарячий і живий його діяльності, а навіть його поетичній творчості. Коли є розбіжність між поетичною і малювальською творчістю Шевченка то вона виникає з одного боку з самої природи обох мистецтв, з другого з суто внутрішнього підходу Шевченка до вислову у слові і пензлі. Щодо малювання, то ніякий геній, від коли існує малювання між людьми — не відривався зовсім від своєї безпосередньої доби, тільки її доповнював, зміняв в рамках досягнень свого часу, користаючи з попередніх епох. Це робив і Шевченко — виломлюючись з пут чистого панського (дворянського) мистецтва своєї епохи.

„Я тримаюся більше манери Соколова. Гау мені не подобається; нудно солодкий“. Ці слова з повісті „Мистець“ кажуть дуже багато, значно більше, як наполовину куртуазійні і механічні слова, що торкаються до творчості Брюлова. Російський портретист Соколов того часу також виломився з пут псевдокласицизму,

І коли б ми розглядали творчість Шевченка тільки з погляду малювання то Шевченко мав би виступити перед нами як мистець беззастовного значіння в історії розвитку українського малювання.

II.

Відомо, що Панько Куліш мав на увазі Шевченкові зробити серію портретів українських гетьманів, видрукувати їх і роздати між народом, аби тим суперничати з московськими суздальськими богомилами.

Це замовлення дуже нагадує нам Майже кожному українському мистцю в дитинстві у своєму житті одержувати таке замовлення, а проте добрих портретів ми не маємо і по нинішній день. Чим це пояснюємо? Це тим, що коло таких замовлень треба довше працювати, треба ширше

ТРИВКУ ОДУЛЯЦЬ

288 і наймодніші зачіски заміняють і дешево заведені

Романа Секети

питає. — „Сокіри!“ — „Якої сокіри?“ — Тут уже бачу, що він добре смислав горілки, та й кажу: „Ваше Благородіє! Унтер-офіцер прислав, щоб ви дали три тапори!“ От він почухав потилицю, дочувався до діла і питає: „Ще ж, Тарасе Григоровичу, треба — кажу — писати требованіє?“ — „А пишіть“, кажу. — „А в мене ж руки дрижать“. — „Ну, і в мене, кажу, дрижать“. Узяв мій Богомол перо і почав дрипати. Писав, писав, а далі кинув перо: „Чорт би його забрав!“ і напір роздраз. Узяв новий лист: писав, писав — „Чорт би його забрав!“ і знову подрав. Узяв третій лист — і знову те саме! А я стою та й думаю: „От розумна голова, все пише та дри!“ — А далі взяв четвертий лист і надривав: „Ахустіть ті тапори, Богомолів“.

Усі смілися, а найбільше — сам Богомол, що той був на обіді у Матвєєва.

Комізм цього оповідання полягає не тільки в його змісті, а очевидно, і в тому, що Шевченко дуже виіло імітував лаяного Богомолова.

ІМПРОВІЗАЦІЯ А ЛЯ БАРОН МІНХГАВЗЕН.

Живши на заслання в казармах Новопетровського форту, Шевченко нудився у своїй „незаконній формі“. Товариство малоосвічених, ніжно паних офіцерів його нудило. Крім родини команданта Ускова, що любив і шанував Шевченка, порт наш мав лише двоох-трьох друзів,

що з ними міг бути ширший, та й це були люди нецікаві. А тут живого поета тягнуло до людей, і Шевченко, між іншим, почав бувати в домі стареньких Зигмунтовських. Зигмунтовський був купцем — мав крамницю і конісією на продаж спирту й горілячаних виробів. Був він несамопитим брехуном. У своєму „Журналі“ (щоденних записках) Шевченко записав кілька побреханьок цього нащадка „короля Зигмунта“ (не знати лише котрого саме Зигмунта!). Брехунська фантазія новопетровського барона Мінхгавзена була безмежна, але Шевченко завзявся його перебрехати. Капітан Косарева так оповідає про це у своїх споминах про нашого поета:

Зигмунтовський любив оповідати про свої військові пригоди з часів, коли він (нібито) служив у війську, Суворова. Шевченка смішили ці брехні Зигмунтовського. Якось, прийшовши в гості до старого брехуна, Шевченко підбив його на оповідання про участь у Суворовських походах, кажучи, що пише їх історію. Зигмунтовському тільки того й треба було. Почавши своє брехання оповідання дуже адалека, він закінчив його тим, що оповів, які величезні огірки родяться в Бєсарабії: „Розріжеш, бувало наполовину огірок, а одної половини зробиш човен, а з другої — два весла, сидиш та й перепливаєш через Дунай (!) на другий бік“.

Вислухавши Зигмунтовського, Шевченко сказав:

„Вислухайте ж тепер я вам оповідаю Костянтина Миколаєвича! Сказав, що він їде а там є річка — Сир-Дарія, а в ній велика широка річка й риба! У ній — велика велика риба, що майже всі не можуть узяти, — вона досить смера й важка, перепливає. Як захочеш, бувало, перепливає на другий бік річки, свисає та й переплине скоренько по-рибі: одного мига і вона в судажу, усажа, а люди так тріпотять — велика риба й сама догадується — перепливає — і перепливає! Сидиш ти й любиєшся на цю рибку, рибку“.

— Та це Ви, здається, оповідаєте, Тарасе Григоровичу? — питає його задоволено Зигмунтовський.

— „Може бути, що я і оповідаю Костянтина Миколаєвича, але ж і Ви оповідаєте неправду про човен і весла“.

Зигмунтовський змушений був признати, що брехав.

Зібрані документи Шевченка свідчать, що колишній історик і поетолог мав жива поетова постать виступати в нього. Він любив і вмів промовляти і приспосовлювати їх „стиль“ і „ритм“.

форму, аби дати справді поважні речі. Кожний мистець має свої мистецькі завдання, а наложити себе для того роду праці річ нелегка. Саме тому мистці і старші і теперішні відступили від таких пропозицій. Єдиний Мислитель, який від таких пропозицій почував і з власної потреби з свого власного почину і з власної потреби з власної потреби, яка у нього дозріла і відповідала його мистецькому відчуженню.

Та від цього замовлення Куліша Шевченко відмовився.

Сучасному пересічному українцеві така відмова непереносима. Як так: мовляв, Шевченко, що равався тілом і душею до України — відмовився від діла непереносимого значіння для освідомлення мас, і свого „найменшого брата“, якого ж знав, як не свого „найменшого брата“ — о Боже! — хотів дати якесь — і якому — о Боже! — хотів дати якесь — і не захотів намалювати гетьманів! Також відомо, що Куліш найкраще заплянував йому за працю, — а всеж Шевченко — відмовився. Відмовився тому, як писав, що „немає моделі, нема нічого перед очима нашого українського“.

Безперечно це тільки виправдання — божий Шевченко, коли і на Україні був — не хотів робити гетьманів. Становище Шевченка було подібне до становища сучасних мистців. Шевченко не міг йти проти всієї своєї мистецької системи і мистецького світогляду, мистецької системи і мистецького світогляду, мистецької системи і мистецького світогляду, мистецької системи і мистецького світогляду.

Актів Шевченко хотів дати мистецькі твори народів — мріяв про це і зробив „живопис України“. Як це подібне також до наших мистців. Шевченко і наші сучасні мистці дають свої твори, дають частину свого „я“, своєї творчості. Свідомий мистець, добрий мистець хоче дати найкраще з себе, найцінніше — добре і Шевченко цим безперечним і безсумнівним фактом сказав дуже і дуже багато як мистець.

Я не кажу про лагеротипне наслідування творця. Тоді не було би творчості, не було б „своєї мистецької системи“ — каже Шевченко. А чи не відбивав би сьогодні під цими словами якийсь сучасний мистець, як у нас кажуть, „мистецької системи“? Шевченко думав мистецькими категоріями свого часу. А діяльність тодішніх російських росіян — муза Пушкіна, статті

Добролюбова, Чернетшевського і Бєлінського лиш загострювали творчі задуми і думки Шевченка.

У часи Шевченка, власне в останні часи його життя російські критики і передова російська думка йшла по лінії виховних та освітніх завдань і у мистецтві та думка ставила на перше місце не власну мистецьку якість, а вузько утилітарний зміст його. Добролюбов писав ясно: „Література утворює в собі службу силу — значіння якої міститься у пропаганді, а партия у тому, що вона пропагує“. Естетика того часу не розуміла особливостей спеціально мистецького сприймання та відчуження — вона найближче у мистецтві жертвувала на поталу тимчасових, скороминущих явищ.

Та Шевченко своєю малярською творчістю не лиш значно випередив цих росіян у крадіж частини їх думок, але і зберіг те, чого ці росіяни не розуміли: не порушив у своїй творчості власне мистецького елемента, даючи у серії композицій „Вдудний син“ доказ такої думки.

Ось тут сила малярської творчості Шевченка. Як маляр, Шевченко є дитиною свого часу, однак мистецькі елементи у своїй творчості Шевченко не розмінює, не підпорядковує навіть і найгарнішим гаслам, коли він їх не зміг перетворити на мистецькі речі.

III.

Малярські твори Шевченка збирають давно. Очевидно, кожний клаптик по Шевченкові нам дорогий і цінний для створення повного образу творчості генія. Однак з цього всього матеріалу треба виділити суттєве, міцне, творче — не принагідне. Тоді ми побачимо всю силу малярського величчя, незалежно від його геніальної літературної творчості. Треба інакше дивитися на службові рисунки Шевченка, інакше на його композиції, інакше на офорти, інакше на пейзажі та портрети — бо у них виступає на перше місце раз мистець, раз археолог, раз професіонал портретист.

Ще раз висловлюся, що кожна дальша доба буде бачити малярську творчість Шевченка новою, свіжою і цікавою для себе. Це тому, що Шевченко у своїх головних творах не оминув ніколи чисто мистецького моменту, а значіння малярського Шевченка в історії української плястики переломове: Шевченко започаткував реалізм в українському мистецтві, що становить собою окрему сторінку в його розвитку, і який закріпився значно пізніше. Як офортист — Шевчен-

Естетичні КАПЕЛЮХИ

ТІЛЬКИ
з фірми
Е. ДУМІН
ЛВІВ - КОПЕРНИКА 4

ко також започаткував його в нашій добі, відновлюючи славні традиції українського граверства.

Нехай вільно мені буде кожного українського інтелектуала відіслати до книжки Дм. Антоновича (повне вид. Творів Шевченка, Укр. Наук. Інст. у Варшаві), де на 450 стор. при 160 ілюстраціях може довідатися про плястичну творчість Шевченка. У ній він знайде там усе, що торкається акції величезної діяльності мистецтва і поета, атмосферу, в якій оформився як маляр (Шевченко як гравер — додає стаття В. Січинського). Книжку читається як повість — така цікава і нова для нас.

ВІСЛО ЗАПІСЬ.

Шевченко в горах Кара-Тау

(НЕЗНАНА СТОРІНКА ПОЕТОВОЇ БІОГРАФІЇ).

Засідав до далекого Ново-Петровського форту на Каспії, цілком ізольований від культурного світу й друзів. Шевченко переживав нечужий страждання — 7 місяців безвиходно сидів у казематі, з капітаном Потаповим, що йому віддавав Шевченка під спеціальний догляд, змушували жити, як хотів.

Але прийшла весна, а з нею разом і просвіт. Як здавалося, у безпросвітному потемки житті: на початку травня 1851 року до Ново-Петровського форту прибула та геологічна експедиція, що ще торік мала вирушити в Сибір до Мангішлаку і до якої, як пам'ятав Шевченко, мав приділити й Шевченка. Обурився Шевченко в Оренбурзі, а разом із ним і старшина Людвиг Турно, теж засланий, один із учасників оренбурзького бенкету в честь Шевченка. Вони привезли Шевченка до форту, різні відомості про його оренбурзький арешт, привезли й політичні новини і листи — листи в журналі. Легко собі уявити, з якою радістю повідав їх Шевченко: були ж вони живі, осяйні, нічим не зв'язані з тим „темним“ оточенням, де довелось йому перебувати.

Завданням експедиції було дослідити поклади кам'яного вугілля в горах Кара-Тау. У складі експедиції був штейгер Козлов, присланий з Уралу, був іше офіцер-топограф, а також був призначений П. рисувальником. Турно — невідомо. Ко-

ськовий відділ, що мав охороняти експедицію, виконувати службу зв'язку з фортом, що був її базою, і провадити гірничі роботи. Відділ складався не тільки з солдатів-піхотинців, але й з кіннотчиків — уральських козаків. Начальником відділу поставлено теж козацького старшину Антипова.

Десь на початку травня експедиція вирушила в гори, що починалися тут же, за фортом. Невідомо, як це саме сталося, але Шевченко поїхав теж до складу експедиційного військового відділу, як один із солдатів, призначених для гірничих робіт. Він завдячував це очевидно своїм товаришам-членам експедиції й доброму Маєвському, а може й інтервенції когось із оренбурзьких приятелів, як от Матвеев: трапилася нагода дати Шевченкові змогу вирватися з казарми, де перебував уже коло семи місяців. Відпу-

скаючи Шевченка з форту, Маєвський безперечно ризикував, звільняючи його від спеціального догляду. Невідомо, чи Шевченко відразу виступив у похід, чи пізніше: Залеський тяжко захворів і цілий травень лежав у Ново-Петровському шпиталі, і можливо, що Тарас поїхав пізніше вже разом із ним. Та хоч як воно там було, але на початку червня Залеський, Турно і Шевченко були вже яккупі, мешкаючи спільно в кибитці-наметі в одній із кара-тауських долин коло криниці, званої Алазір. Праця Залеського, як рисувальника, не була зв'язана з працею геологів: він мав зрисовувати всі приметні краєвиди, цікаві урочища, пам'ятки киргизької й туркменської старовини. Запасуючись харчами, вони могли пересуватися з місця на місце, де це було безпечно, лише не гублячи зв'язку з обозом експедиції, і Шевченко міг змозгу рисувати. Коли він разом із Залеським виїздив на коні кудись у гори, ніхто не міг бачити, що він там робить, а коли вертався, то вертався до окремої кибитки Залеського, а не до гурту солдатів, приділених до експедиції, як охорона й робітники, рисунки ж його забирали до своєї теки Залеський.

Можна собі уявити, як тішився тепер Шевченко, що може нарешті, кілька місяців зчепив рисувати, — адже цілий рік не мав у руках ані олівця, ані пензля. Із жаждою він кинувся після річного „мистецького голоду“ до улюбленої праці, що була його органічною потребою, без якої просто не зміг жити.

Далеко простяглися від моря вглиб півострова Мангішлаку два невисокі гірські пасма гір — Кара-Тау і Ак-Тау (до 780 метрів), але повні своєрідної суворості і якоїсь зловісно-таємничої краси. Їхні масивні „столовидні“ крижі творять місцями величезні каминні бляхи, що прямовісно підносять свої стіни-ребра над піс-

Мені потрібні тільки

паста
ЕЛЕГАНТ

В. ЛЕВІЦЬКА І СКА • ЛВІВ, КОДЕЦЬКОГО 51

БЕМАР БЮРО
ТЕХНІЧНО-ПРОМИСЛОВЕ
Львів, ПЕНАРСЬКА 40, ТЕЛ. 247-48.
ПОСТАЧАЄ МАШИНИ млинсько-тарганські, мотори, пе-
реводять будови і реконструкції млинів та тарганів.
460 5-11

чанними пустинними долинами, як велетенські мури якихось цинкюпічних замків-фортець. Уночі при світлі місяця виглядали вони, як якась штучна-декорація — якесь зачароване, за-
сміле казкове царство, і тільки життя шавалів, гієн і вовків та скляністія нічних хижаків-птахів будило цю зловісну тишу. Для романтичної душі поета ця гірська пустеля була джерелом нових, незнаних об'явлень, але він не вмів чи не хотів відрізнити їх в образах-звуках, зате в ритміці ліній під його пензлем душа Сходу знайшла свій вираз у всій її несамовитій меланхолійності і приспіваний страхітливості. У пейзажах, рисованих ним тут, — стільки експресії, що вони промовляють самі до глядача, співаючи пісню безмежної східної туги, і будячи в наших душах жак і жеспокій. Дивлячись на ці кара-
тауські та ак-тауські краєвиди, можна читати те, що діялося і в душі Шевченка, кинутого на це містичне, східне цвинтаріще. Краєвиди ці були декоративні, що своєю грізною тужливістю відповідала настроєм поетової душі. Коли б пропали його новопетровські листи, то із цих пейзажів ми могли б вичитати те, що писав він і в листах: „Родився я й вирів у неволі та й по-
миру, здається, салдатом. Який хоч, та щоб швидше був кінець...“ (до С. Гулака Артемовського); „Тісно мені в широкій оцій пустині, а я один“ (до О. Бодняського).

Дорога до того пункту, де геологи й гір-
ники мали розпочати свою працю, йшла пустин-
ними пісчаними долинами, такими, як і той
стей, що від півночі підходив до форту. Посу-
валися вперед поволі — робили по 25 верстов
денно, а іноді то й по 10 або 12. Залеський і Тур-
но йшли верхи, невідомо як відбував цю дорогу
Шевченко: „Маємо кибитку, яку займаємо разом
із Тарасом та з топографом, бо й Тарас із
нами в числі салдатів, приділених для гірничих
робіт“ — так писав Залеський Венгжинському
до Одеси з Алазіру, де вони стояли кілька
днів (8. VI.—10. VI.), а Сераковському, що був
передтим рік на заслання в Новопетровському
ще перед Шевченком, оповідає у листі: „Степ
зовсім такий, як і коло Новопетровського“;
„степ страшно пустий — каміння, пісок, або со-
лончаки, трави навіть дуже мало, але в деяких
місцях зпоміж каміння виростають ще гарні де-
рева шавковії“.

Викінчувати рисунки або робити компо-
зиції із зроблених шклиць доводилось в ки-
битці, у страшний спеку і в дуже невідгидних
умовах — при невеличкому складаному сто-
лі. Передшоджав теж вітер, що наносив до

квітень багато піску. Проте Шевченко і в
цій невідгидній обстановці потрапив зробити
кілька прегарних композицій. З них особливо
цікаві — „Циган“ та жанрова сценка з життя
самих учасників експедиції. На останній ба-
чимо самого Шевченка, як малює Богислава
Залеського, а той розглядає Шевченків ма-
люнок, далі — Л. Турно за чаєм, із підоба-
ними по-турецькому погами, на долівці коло
нього самовар, а ближче до глядача походо-
ва „манерка“ для води і юшка з написом:
„G. Sand. 1851“*). Рисунок цей цілком від-
творює обстановку життя учасників цієї ек-
спедиції.

Шевченко зробив тут дуже багато шки-
лиць і привізши їх до форту та сховавши у
когось із приятелів, як рисунки Залеського,
міг згодом, коли умови його життя змінилися
на краще, робити з них композиції. Між ін-
шим зробив він тут чимало етюдів і з живої
натури, — натурників не бракувало. Началь-
ник військового відділу козацький старшина
Антіпов, як згадував пізніше Шевченко, теж
„іноді на людину скидався“. Похід у гори
Кара-Тау надовго залишився у споминах по-
ета, як хоч і короткий, але повний живих
вражень період його невольничого життя:
„Похід у Кара-Тау надовго в мене в пам'яті
зостанеться — назавжди“. Відпочиваючи, чи-
тали „Космос“ Гумбольдта, твори Жорж Зан-
да, Міцкевича.

Повернувшись до форту, мабуть, у жовтні,
бо ще 19. жовтня Залеський був у Новопе-
тровському і того дня, перед виїздом до О-
ренбургу, писав листа А. Венгжинському. Між
іншим він вислав йому тоді до Одеси Шев-
ченкові малюнки на продаж. Пробув Шев-
ченко в горах поза фортом щось коло п'яти
місяців, — можна було відпочити від мупитри,
від тяжкої „амуніції“, ходити в вигідній со-
рочці а й Словацький і навіть бороду собі
запустити, як то було на Кос-Аралі й у Раїмі,
і чого не вільно було зробити у форті.

Поворот до форту і до казарми після за-
в'язаної свободи мусів бути для Шевченка о-
собливо тяжкий. Нічого невідомо про те, як
він провів кінець цього року, і дуже мало про
те, що з ним було в 1852. році. Приїзд За-
леського був для нього великою подією. Че-
рез нього відновив він зв'язки зі зовнішнім
світом. Залеський від того часу став посеред-
ником між поетом і його друзями, а також
виконавцем його доручень, що їх треба бу-
ло залагоджувати дуже конспіраційно. Десь
невдовзі Шевченко вже дістав від Залеського
гроші за проданого комусь „Цигана“, що бу-
ло для нього великою радістю, бо на початку
перебування в Новопетровську до часу цього
першого заробітку він не мав ні шага при
душі.

*) Репродукція в т. XII. вид. Укр. Наук. Інст. на
стор. 257.

св'ячує уваги ріжним відмінам оцих „героїв“.
Між ними, як нам здається, побіч „героїв“ у
слову значинні цього слова героїв-бояків, не-
грешкий Тезей, треба б ще взяти на увагу „героїв“
св-мучеників як Ганді, чи ірландські св-м
„Зеленого острова“, та героїв-спів-
як старинний мітичний Орфей чи кельтський
барди. Отже Душу наші, якщо призначити сир-
ність героїстичній теорії, формують три типи
„героїв“: мученики, боявики та боляки. Ці три
виїняткові випадки бувають, коли всі ці типи ви-
ніюються в одній особі. Тоді очевидно душою
вплив такої виїняткової постаті росте нестер-
но, а величчя впливу на народ — відома
величчя пошани і почування серед народу. Та-
ді родиться наші містичний культ, як в нас
лось саме із Шевченком, що став боявиком і
волю нації, засланим-мучеником за ідею
звільнення і кобзарем-співцем її історичної
нувшини та прийдешньої політичної волі.

Зєднавши в собі цілком виїняткової
спромоги перевищення людини, мав Шевченко
всі дані до того, щоб стати духовним вождем
рода. Цей процес переміни поета на духовного
провідника, а збірки його поем — у національ-
ну священну книгу, могла б соціологічно
найкраще пояснити психоаналітичним підходом.

Фрейд, доспобляючи свої погляди на
завдань соціології, звернувши особливу
вагу на відомий в історії розвитку дитини
процес її т. зв. „ідентифікації“ з батьком. Він
є для дитини в одній із фаз її розвитку
ням могутності та досконалості, а в самій
алом її „я“, первопочинном сумніш. Дитина
зливається духовно з ідеалом свого батька
й синавській любові. Оця своя духовна
потребу, людина в пізнішому віці
так, що переносить її на якогось іншого
відлика, що заступає їй батька — своєю
чутливістю та любов'ю.

Здається, що саме культ у Шевченка
рисні так перенесених синівських почу-
вань батька-опікуна родинного круга на
Тараса — духовного провідника ширшого
мадського кола аж до найширшого — на-
ції. Ця любов пояснюється потрійною
поета у нас: народнього дітя, мучени-
співця.

О. КУЛЬЧИЦЬКИЙ.

Культ Тараса Шевченка в світі соціо-психології.

Коли говоримо про вплив Тараса Шевчен-
ка на маси українського народу то про наше
відношення до великого творця та його твор-
чості, мимохіть тиснесться під перо вираз
„культ“, що його в дійсності слід було б об-
межити тільки до ділянки релігійної. Те, що
оживаючи звороту „культ Тараса“ ніяк не пе-
ребільшуємо почеси, якою українська збір-
нота оточує поета, ставить перед нами пробле-
му: як пояснити собі це цілком виїняткове,
безприкладне відношення народу до поета?

Заслуг кожного поета слід все шукати пе-
редовсім у його творах. Однією із найцікаві-
ших проблем модерного літературознавства є
питання „життя літературного твору“, тобто
способу, як переживаємо і сприймаємо літер-
атурний твір у ріжних добах і ріжних середо-
вищах.

І так питаючи про вплив творця на маси
ставимо собі в першу чергу питання про „жит-
тя літературного твору“. В відношенні до
Шевченка творчості — це питання мабуть
ще не досить вивчене, а усякому разі треба
ствердити, що сприймання творчості Шевчен-
ка напевно було і є дуже різне. При цій ріж-
номанітності інтерпретацій і підходів від ро-
мантичного народництва, почерез просвітлян-
ський демократизм аж до націоналістичної і
комуністичної ідеології включно, в ерархіч-
ному шаблоні заклада творчості Шевчен-
ка всі місця найвищі.

Не меншу складаність життя творчості
Шевченка, якщо мірити вплив поета на народ
нашого поет. Питання, скільки ж читачів

Шевченка в минулому і теперішності заква-
фікувало б на окрему студію, що заторкнула-
ся б ділянці соціології літератури. Обсяг чи-
тачів Шевченка безумовно в європейській ска-
лі, дуже значний, а в нас, коли рівняти його з
читачами інших авторів просто велетенський.

Цим тільки стверджуємо факти, але їх не
пояснюємо. Треба зважити, що сприймання і
переживання творів Шевченка при всіх змінах
не впливають на найвищу їх оцінку. З того ви-
ходило б, що ця оцінка не є залежна від само-
го змісту творів. Можливо, що тут головну
ролю грає сама постать Шевченка, яка на д-
невмірність його творчості силою впливу
свої виїняткової особовості.

Тисяцями розв'язки проблеми культу Ше-
ченка, треба шукати не тільки при допомозі
літературознавства чи пак бібліосихології.
До цієї проблеми треба підійти із боку соціо-
психології, що цікавиться всіми психічними
явищами, насільки вони виникають із форми
суспільно-гуртового життя і залежать від су-
спільного збірного життя.

Пояснюючи, як повстають і утримуються
при житті збірності, особові національні, соціо-
психологія каже, що іншим на значиння виї-
няткових одиниць, що стають аразками життя
та предметом пошани і любові своїх співгра-
мадян. Оця теорія-гіпотеза, що приймає при на-
родинах і відродинах народів особливу роль
особам, що виростають понад звичайну люд-
ську міру, тобто „героїзм“ (тому має назву
„героїстичний“), не досить на нашу гадку при-

НЕБУВАЛА НАГОДА

НА КНИЖКОВОМУ РИНКУ

1) ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
СПІВАНІК З НОТАМИ З 284 ілюстрацій, 284
книж. зображеннями в ілюстраціях з описом
зод. 2.—

2) СЛОВАР ЧУЖОМОВНИХ СЛІВ — в 2-х
друку з перекладом зод. 1.—

3) ВЕЛИКА КНИГА УНІВЕРСИТЕТУ
НОЇ ОСВІТИ — в 2-х томах, 2-й том, 2-й
жильним матеріалом в усіх ділянках зод. 1.—
4) Історія української мови, 5) українська
6) суспільні рухи і течії, 7) ала мови, 8) мови
аляство, 9) відомості з релігії і (мови) і
тична освіта і 11) підготовка освітлення.

Необхідно в освітній праці самостійно
кожної людини, — в цілі — в перекладі зод. 2.—

4) Комплекс на національній мові зод. 1.—
Крути, Леся Українка, і драма в 3-х діях.
Діалог в 1-й зод. 1.— на національній мові.
Набувати можна в книгарні Наукового Товариства
Шевченка — Львів. Ринок ч. 10 і зод. 1.—

в праю і закордон.

Гроші слати: ПРОМ-БАНК, Львів, Гродзівська 1.
П. К. О. ч. 306.778 з довідкою зод. 1.—

зачекувати в відділах Пром-Банку
в Бориславі — Косцюків 4, 19
Дрогобичі — Писунського 21
Примішлі — Ягеллонського 1
Самборі — Ринок 27
Скалі — Косцюків 37
Станіславів — Соборна 2
Стрий — Голушків 1
Тернопіль — Тарнавського 1

Вісти з Карпатської України.

ГЕНЕРАЛ ПРХАЛЯ ПРО НОВЕ ПОЛОЖЕННЯ У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

7. ц. м. генерал Прхала прийняв у Хусті представників німецької преси і висказав свої погляди про нове положення в Карпатській Україні у зв'язку з реконструкцією карпато-українського уряду.

„Політика карпато-українського уряду — сказав ген. Прхала буде йти без зміни дотеперішнім шляхом. Моїм завданням буде долати пропад і спокій та про працю для тих, що її ще не мають. Я хотів би досягти такого стану, щоб менше політизували, а більше працювали. Не допущу до того, щоб знову русинство або москвинство почали керувати роботою; я щасливий, що національна українська свідомість так могутньо зросла серед населення. Як націоналіст та антимарксист буду поборювати марксистські змагання. Союм збереться напевно в найближчих днях, хоч справа речинця ще не вирішена. Треба намітити найперше програму праці союму, щоб союм більше працював, а менше політизував (?). Про розписання теперішнього союму і розписання нових виборів, не заважаючи на чутки такого роду, не може бути мови. Щодо дальшого розвитку української військової організації „Січ“, то ця гарна установа буде існувати, самозрозуміло, далі; її обов'язком та завданням буде виховувати фізично українську молодь. Німецька національна група, що живе в Карпатській Україні — це цінний культурний елемент. Було б несправедливо ставляти їм ніяких перешкод в їхньому розвитку. Чехи Карпатської України, як напливовий елемент, не мають права по своєму політизувати; вони обов'язані тільки допомагати українцям у розбудові країни“.

НОВИЙ СЕКРЕТАР ПРЕМ'ЄРА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

ХУСТ. КУП. Прем'єр Карпатської України замінив своїм секретарем д-ра Іларія Шадрагу, що дотепер був адвокатом у Нітрі.

НОВОІМЕНОВАНІ ЧЛЕНИ УРЯДУ ОБНЯЛИ ПРОВІД СВОЇХ РЕСОРТІВ.

ХУСТ. КУП. Віцеміністри Долинай і Персвизник аложили в четвер в 22. годині присягу на руки прем'єра о. д-ра Волошина і в п'ятницю перед полуднем перебрали провід своїх міністерств.

МІНІСТР ЮЛІЙ БРЯЩАЙКО.

ХУСТ. КУП. повідомляє, що новий уповноважений міністр д-р Брящайко є сином учителя; він прийшов на світ 19. січня 1879. р. у Глибокім коло Середнього. Гімназію покинув він у Сиготі й Ужгороді, університет — у Будапешті. Від 1906. до 1918. р. провадив він адвокатську канцелярію в Хусті, після перенесся до Ужгороду. Він брав дуже живу участь у політичній та громадянській житті: зорганізував національні ради в Хусті і в Сиготі та центральну національну раду, яка проголосила об'єднання Карпатської України з Українською Державою, крім того брав участь в оснуванні багатьох установ, як товариства інвалідів, „Просвіти“, театру, союзу адвокатів, банку й ін. Належав до християнсько-народної партії, разом з о. д-ром А. Волошином.

500 РОБІТНИКІВ З КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ НАЙШЛО ЗАРОБІТОК У НІМЕЧЧИНІ.

ХУСТ. КУП. З Карпатської України вихав перший поїзд із 500 робітниками, які їдуть через Будапешт і Відень на заробітки до Німеччини.

Президент Гаха усунув прем. о. д-ра Тіса і трьох словацьких міністрів.

СІВЕК — ГОЛОВОЮ УРЯДУ СЛОВАЧЧИНИ.

ПРАГА. ПАТ. У п'ятницю вранці оголошено у Празі урядовий комунікат такого змісту:

ЗАГРОЗА ДЛЯ ФЕДЕРАЦІЇ.

„Чехо-словацький конституційний закон про автономію Словаччини, порозуміння з 6. жовтня 1938 р. (жильніська умова), що її заакцентував осередній уряд, та пітсбурська умова, на яку словаки постійно покликуються, підкреслюють, що Чехія зі Словаччиною становлять спільну федеративну державу.“

Проти цих засад виступали в останніх часах проф Беля Тука та шеф пропаганди словацького уряду Сано Мах, які найшли підтримку деяких підозрілих елементів та вихиснували слабкість прем. Тіса й кількох інших словацьких міністрів.

Ця пропаганда проти цілості чехо-словацької держави в останніх днях настільки скріпилася, що центральний уряд та президент рішили інтервенювати, щоб ритувати духа і владисть прав словацької автономії. Крім того з огляду на те, що словацький уряд слабкий, у Словаччині поширюється замішання.

ЗМІНИ В УРЯДІ.

З ОГЛЯДУ НА ТЕ, МИНУЛОЇ НОЧІ ПРЕЗ. ГАХА УСУНУВ ЗІ СТАНОВИЩА ПРЕМ'ЄРА СЛОВАЧЧИНИ О. Д-РА ТІСА, МІНІСТРА ГОСПОДАРКИ ПРУЖИНСЬКОГО, МІНІСТРА КОМУНІКАЦІЙ ТА ПУБЛИЧНИХ РОБІТ ДУРЧАНСЬКОГО І МІНІСТРА СПРАВЕДЛИВОСТІ Д-РА ВАНКА. ДОТЕПЕРІШНІЙ ВІЦЕПРЕМ'ЄР СІВЕК СТАВ ПРЕМ'ЄРОМ, МІНІСТР СКАРБУ ТЕПЛЯНСЬКИЙ ЗАТРИМАВ РЕСОРТ СКАРБУ.

Ці зміни не торкаються центрального уряду та представників Словаччини при тім уряді, де дальше залишається мін. Сідор. Також нема змін на становищах словацьких делегатів у спільних ресортах.

ПРАГА УСПОКОЮЄ.

Дальше комунікат стверджує, що през. Гаха видав цю постанову лише, щоб зберегти єдність республіки та запевнити спокій і безпеку. Празькі кола підкреслюють, що центральний уряд дальше стоїть на становищі автономії Словаччини. Доказом того є, що міністри Сівак і Сідор залишилися в уряді, хоч оба є завзятими автономістами.

Українці Сокала зрезигнували з виборів.

Український Виборчий Комітет Сокала рішив не брати участі у виборах до міської самоуправи 12. ц. м. з уваги на виборчі практики, супроти яких українські виборці зовсім безсилі. Між іншим виборча комісія уважавши-

ла у 3 округах українські листи тому, що мовля Іван — Ян, Петро і Павло — це дві зовсім окремі особи. Багато виборців зовсім не поміщено у списках, при чому реклами нічого не помагали.

Мадридські комуністи піддалися?

МАДРИД. ПАТ. Як виходить з найновіших вісток, провід збудованих комуністичних військ піддані, але офіційного потвердження того факту ще нема. 1.500 комуністів пішли в південь, потвердженні комуністичній віддані деяким пам'ятникам офіційно до Мадриду. Урядові війська почали атакувати, ставлять перешкоди руху комуністів. Тільки в жовтні йшли.

АРГЕНТИНСЬКИЙ ШАРЖЕ Д'АФФЕР У БУРГОСІ.

Аргентинський уряд замінив свого екссула у Лісабоні — шарже д'аффер у Бургосі, який приїде туди амбасадор.

Будином еспанської амбасадати в Буенос-Айресе переїздить шарже д'аффер підкавалити чинам Х. П. Локондзіо.

Що писало „Діло“ 50 років тому.

Вівторок, 12. березня 1909.

ПРИ ВИБОРАХ ДО РАДИ МІСТА СТАНИСЛАВОВА відбувалися в останніх десяти днях, відбулися нам пишуть зі Станиславова — на радничого комітету Луцького і кришаноміа. Тільки д-ра Бучинського, Взагалі-ж перемогли інші більшість у раді, бо на 36 вишло жидівських.

АВСТРІЯ ДУМАЄ ОКУПУВАТИ СЕРБІЮ.

Деякі малярські часописи розпустили вісту Австрії думас окупувати Сербію і що в тім часі вчуть вже готові кораблі на Дунаю, а в Темішварі гато вагонів до перевозу війська. Урядом „Немзет“ рішуче заперечує цю погрозу і вважає її безосновною.

ЯПОНСЬКА МОЛОДЬ НЕ ДОЗРИЛА ДО ТУЦІЇ.

В Японії, де — як відомо — тамешній вісту давно звинагуруєва конституційну „моду“ — лична молодь зібралася на віча, а по вічу на вічній уладилася в околиці палати міада — притому серенаду. Міадо дуже дивувалася, що молодь не зріла до зрозуміння „нової ери“ і всіх багатьох конституцій.

РОВЕРИ М. КАННЕР
на сплати Казимира Вел.

НОВИЙ ПРЕЗИДЕНТ САЛЬВАДОРУ ОБИВ ВЛАДУ.

Новий президент Сальвадору Мануель Гернандес Мартінез обив владу за конституцією на 6 років.

ЧОМУ ІТАЛІЯ ЗБІЛЬШУЄ ВІЙСЬКО В ЛІБІЇ?

РИМ. ПАТ. „Попольо ді Рома“ пише: Лондонська преса подіє, що туди мов мін. Чяно з британським шарже і ні було збільшення італійських військ у Лівії. Чяно ще раз потвердив, що італійське військо в Лівії не має ніяких агресивних намірів.

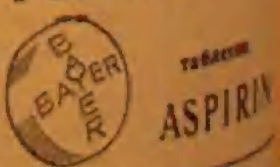
ВОЕННІ КОРАБЛІ В ГІБРАЛЬТАРІ.

До Гібральтару приїхало вчора несподівано кілька британських військових кораблів, які брали участь у маневрах в Гібральтарі. Залози не дозволили показати кораблів. Влада відмовила якимсь кораблям гадуються, що кораблі приїхали до Гібральтару у зв'язку з заповідженою більшою військовою червоної Еспанії кораблями ген. Франка.

БРАК РОБУЧИХ СИЛ У НІМЕЦЬКІЙ ПРОМИСЛІ.

БЕРЛІН. ПАТ. Місто Аленбург спроваджує — згідно з інформацією з Альф. Цайтунг — 440 робітників з Данії, бачені також дальші транспортні приїждять мешканці з новозбудованих 120 робітників з Данії, який має цю акцію мотивують „браком робітників в промислі“.

Ревматизм!

ПЕРЕГОВОРІ МІЖ ІТАЛІЄЮ, АНГЛІЄЮ І ЕГІПТОМ.

Небагом почується між Італією, Англією і Египтом переговори, яких вчора вчора в Гібральтарі між Суданом та Египтом, а також у Африці як теж утримувалися переговори між Суданом та Египтом. У тих справах почується, що пакт ормани й агресії на Египет і Лівію.

ПАСІОНАРІЯ В ПАРЖІ.

ПАРЖА. ПАТ. Вчора вчора в Паржі з Марселем Ласкелем на під егідою „Ласкеле“ на всі комуністичні війська в Паржі.

[illegible]

Біска про ті розпорядки викликала серед
людей сильне сльмлювання. Тисячні юрби зі
всього міста й околиць, що встигли передістати-
ся від військових хордони, вилягли на вулиці та
зачали бражніші протичеські манифестації під
гаслами окликів: „Геть із чехами!“, „Хочемо мати
Словачку без чехів!“, „Нехай живе вільна сло-
вацька держава!“ і т. ін. Перед полуднем чи-
мало вже зібралися перед будинком уряду,
який оточувало військо, і думаючи, що в бу-
дущім інтерв'ювані міністри, хотіли його
преступом. Кількох словацьких
членів зібраних, запевняючи їх, що
будуть їм тоді, але доручили зібраним бути в
спокої на всякий випадок і чекати на дальші
розпорядки і прем'єр Тісо, який знаходиться
в монастирі Єзуїтів, а мешкає в монастирі
через комісара Академічної Гвардії із
заманкою демонстрантів, щоб вони не далися
до провокаційних вчинків та не до-
пустили до проливу крові, вичікуючи далших
розпорядків. Із всіх у різних точках міста демон-
страції авторизувалися раз-у-раз і тривали до
позньої години. Вулицями проходили від-
носно о. Галіки, що співали словацькі на-
ціоналістичні пісні та підносили про-
текти слухачів.

в міських точках міста діїшло до сутичок та навіть гвардії о. Глібики і жандармерією, якініщоє міських забитих і багато ранених. У місті з цим гарячка серед словаків і чехів і міської хвилею, так, що не виключено і сутички. Але є думка, що присутній містер Сідора, який вернувся з Праги, несподівано до заспокоєння. Міністер Сідора має намір до сьогодні через радіо промову, що містить і агітальним зацікавленням.

1-го травня надійшли сюди вістки, згідно з якими дійшло в цілому ряді міст до бурхливих демонстрацій і сутичок з військом убитих і багато ранених.

НЕ МАЄ ЗВ'ЯЗКУ З БРАТИСЛАВОЮ
І ХУСТОМ.

ПРАГА, 10. III. ПАТ. Внаслідок перервання
мандатів в Братиславу і Хустом до Праги
виступили згадані про те, що в цілому ряді
справ Словаччини відбулися виступи

Гайківської Гвардії під гаслом боротьби за національну Словаччину. В деяких місцевостях ці пістуні мали протигидейський характер, як іпр. у місцевості Малицька, в якій здемоньовано ряд живітських крамниць і в Півднях, в яких кинено бомбу до синагоги. В багатьох випадках прийшло до сутичок із військом.

Замість звичайного пресового комунікату, який можна кожного дня почути з братиславської радіовислани, сьогодні у вечірніх годинах відізнавався представник Гайнкової Гвардії, який подавши коротку вістку про те, що чеська жандармерія була рано обсадила державні будинки у Братиславі, заявив, що Гайнкова Гвардія знову має у своїх руках всі державні об'єкти і владу в цілому місті. Він закликав словаків зберегти спокій і порядок та слухати наказів мін. Сідора, який має вернутися з Праги.

Чеська влада прештувала крім шефа словацького бюро пропаганди Шанью Маха і проф. Тука теж к. 60 членів Глінькової партії та членів гвардії. Також б. прем'єра Тіса, хоч і не арештували бузи, тримали під поліційним наглядом у монастирі Єзуїтів у Братиславі. Щойно на інтервенцію Тепаліського б. прем'єра Тіса звільнили з поліційної опіки.

Як подавала братиславська радіовислання чеське військо і жандармерія покинула державу.

Прага мусить зрозуміти, що часи її панування над словаками минули.

ПРОМОВА МІН. ДУРЧАНСЬКОГО У ВІДЕНСЬКІЙ РАДОВИСИЛЬНІ.

В п'ятницю вчором виголосив у віденській радіовисвітній промову б. словацький міністр комунікації д-р Дурчавський, який встиг виїхати до Відня перед арештуванням. Мін. Дурчавський заявив, що він промовляє до словаків на підставі повноважень прем'єра д-ра Тісо, як представник самотнього легального словацького Уряду. З того становища він у першу чергу підкреслив, що історія і досі нічого не навчила чехів. Прага уживала всіх засобів, щоб 20 літ винищувати словацький наріз, маючи на меті зовсім його упокорити. Словаки зробили велику помилку минулої осені, що повірили, немов із чехами можна було б налагодити співпрацю. Словаки зробили тоді самотню помилку, що не виявили супроти чехів такої безоглядності, на яку вони собі заслужили. Обіцяної автономії для Словащини чехи не здійснили в тій мірі, в якій вони повинні були. Коли всеж їм не вдалося позбавити словаків усіх прав, то це заслуга уряду о. д-ра Тісо. Цей уряд стояв чехам на перешкоді. Тому вони зобов'язали послужитися слабими людьми, які пішли би їм на руку у всій протисловацькій політиці. В кожному народі є слабі люди, вони знайшлися теж і серед словаків. Прага зисувала на передові місця Теплянського, який дає собою керувати і йде на політику, яка Празі вигідна. Таким людям, як Теплянський

ні будити і редакції слов'янських часописів на інтервенцію мін Тепляньського, який виконує функції прем'єра зливисті Сівка, який виїхав до Риму на коронацію Ша XII. Військове командування відхилило після інтервенції Тепляньського військові частини.

ВІДЕНЬ. УПС. Сьогодні рано надійшла до Відня лістка від прем'єра Словаччини о. д-ра Песо, що на підставі розпорядку празького уряду останньої ночі позбавлено його уряду проти волі народу та обсяглено словашьки уряди. Кажуть, що чехи хочуть накинути словакам уряд Тепалієвського. Даліших відомостей не можна було одержати і нема певності щодо ходу подій дня, бо нема телефонічної сполучки.

Акція чеського уряду звертається не тільки проти словаків, але також проти німеської меншини. Ті, що переходять словацький кордон оповідають, що населення дуже занепокоєне розпорядком чехів. Чеська жандармерія заарештувала словацького міністра пропаганди д-ра Шандо Маха і словацького професора д-ра Туку.

В Братиславі перед урядами стоять шкоро-стріли готові до стрілу. В ціяй Словаччині пакує сильний настрій проти Праги. Заграниця також занепокоєна. Німеччина занепокоєна до-лею своїх громадян. Довідуємося, що прем'єр Тісо звернувся до канцлера ра Гітлера. В остан-ніх годинах прийшло в цілому краю до тяж-ких ударів словаків з чехами. В Братиславі дійшло до поважних сутичок. Військові фор-мації проходять вулицями міста і чути гуркіт парцирних авт. Студенти і гвардисти Галики демонструють під гаслом: Словаччина для сло-ваків. Чеську поліцію вдалося усунути і роз-зброїти.

годі повірити. Прага у асьому дошукється інтересу. Та всеж те, що вона зробила сьогодні, заскочило словаків. Вона усунула легальний словацький уряд. Зробила це безпідставно, бо президент республіки іменує уряд на внесок краєвого сойму. Так само усунути уряд може президент тільки в порозумінні зі соймом. Цикл разом цього не було. Президент республіки усунув словацький уряд протизаконно. Генерал, який військом обсадив Словаччину, повинен стати перед судом. Словаки не погодяться із чеську диктатуру з Теплицьським. Прага мусить зрозуміти, що час її панування над словаками безповоротно минув. Словаки мусять стати повними панами на своїй землі. Гликова гвардія повинна перебрати службу безпеки й обсадити кордони краю. Також і ті словаки, що служать у поліції та в жандармерії, мусять стати на службу своїй владі, не чеським централістам. Чехи і чехословаки нехай добровільно уступать із Словаччини!

Міністр Дурчаківський, як представник легального уряду закликає словаків, щоб усі, залишаючися на своїх місцях, зберігали зсоби лад і порядок. На випадок потреби вони повинні стати в обороні Словаччини й піти до бою за свободу слованського народу спіраючи на могутньому союзникові, німецькому народі.

У п'ятницю відбувся у Братиславі в з'ю-
калі генерального секретаріату Галикової Пар-
тії нарада представників партії, з участю б.
прем'єра д-ра Тісо, президента словацького
сейму д-ра Сокола, обох заступників пре-
сідника та інших визначних представників
партії. Засідання тривало до пізньої ночі. На
тому засіданні складено нову листу кандида-
тів на членів словацького уряду, яку телегра-
фічно подано президентові Гасі до відома.
Відповіді на цю телеграму ждуть кожної
хвилини. Найімовірніше до завтрашнього вече-
ра повинен бути іменований новий словаць-
кий уряд.

„ДО ОСТАННЬОЇ КАПЛІ КРОВИ“,
ГОСТРА ПРОТІЧЕСЬКА ПРОМОВА У БРА-
ТИСЛАВСЬКІЙ РАДОВИСИЛНІ.

Братиславська радіоаудієнція надала в п'ятницю по годині 11-й вночі промову а-ра Делюка, який гостро заперестував проти рішення правлячого уряду, яке було справжньою бомбою для громадянства і для політиків. На вістку про рішення Півної годова

Полія готова машерувати в кожному часі і кожному напрямі.

тих і 10 тисяч ранених — це, правда, великі втрати, але не такі вже високі, щоб на цьому аж терпіла боева здібність італійської армії. Навпаки, еспанська війна стала для Італії знаменитою боевою школою на суходолі, на морі та в повітря. Переможні досвіди, здобуті при сиробі сил з великими демократіями і совітами [італійці] мусять записати на своє добро.

На випадок європейської війни Італія —
кінчити свою статтю „Джорнале д' Італія“
— воявати на всіх теренах, де можна бу-
де стрівити ворога. Це діванство думати, що
Італійців можна загнати вчислюючи ди-
візії і гармати, що були би спрямовані проти
Італії, Німеччини та Японії. Італія, яка має
зброю зможує дати 10 мільонів людей, гото-
ва маневрувати в кожному часі і в кожному
місці.

[illegible]

НІМЕЦЬКО-НОРВЕГІЙСЬКИЙ СПІР ЗА ЧАСТИНУ АНТАРКТИДИ.

Норвезький міністр закордонних справ Хосеф Норвезький телеграфічною агенцією таку заяву: З німецької сторони висувають репрізанції до частини Антарктиди, яку бачимо тільки не норвежці, а німці. Тимчасом агента територію відкрили такі норвезька експедиція; Норвегія у відповідній правній формі проголосила свою суверенність над згаданими територіями.

НОВА КНИЖКА
Благовіста „ДІЛО“

ВОЛОДИМИР БІРЧАН

НА НОВИХ ЗЕМЛЯХ

— новість —

Дозвільтеся у Чехословаччині.
Дія в Карпатській Україні. Боротьба за право громадянства і нову землю

Ціна 2.50 зол.

Доставляється у Вас
заказати „Діло“
поштою книжар
або крам.

Україніка.

ХОРВАТСЬКА ПРЕСА.

„Грветска Стража“ з 7. III. приносить телеграму Німецького Інформаційного Бюро про арештування 6. посла та співробітника „Українських Вістей“ Степана Волинця.
„Ювюр“ з 6. III. у вступній статті займається побутом мін. Гафенку у Варшаві та пише про значіння Карпатської України на шляху польсько-румунських відносин.

НІМЕЦЬКА ПРЕСА.

„Грешботе“ (Братислава) з 2. III. містить вступну статтю великий репортаж п. н. „Україна. Вражіння з подорожі по Карпатській Україні“; з 4. III. статтю про „наміри чеського питання у Карпатській Україні“; з 5. III. статтю: „Карпатська Україна має розбудувати свою державність без зовнішньої допомоги“.

„Дейтше Штіммес“ (Братислава) з 4. III. містить у статті „Мадярська політика“ відношення мадярів до карпато-української держави і стверджує, що Мадярщина не звикнута сама на якусь авантюру в Карпатській Україні. В тому самому числі поміщена велика, гарно ілюстрована стаття з „Український варіант у Карпатах“.
„Грінгер Гавцайтунг“ з 5. III. приносить вступну телеграму про проект польської митної реформи та становище українців в ній.

„Дейтше Міттельдойтше“ (Марбург) з 6. III. містить телеграму про події в Бережанщині.
„Дейтше Рундшав“ (Бромберг) з 8. III. містить низку заміток на українській темі. Зокрема в карпато-українським уряді, „Український одиницький фронт у Польщі“ (за 1. II), „Нові напруження Прага—Хуст“.

ГОЛАНДСЬКА ПРЕСА.

„Альс еш Штат“ (Антверпія) з 26. II. у статті „Діло у Варшаві“ обговорює українську справу по обох боках Карпат.

ЧЕСЬКА ПРЕСА.

„Дейтше Штіммес“ (Братислава) з 5. III. у статті „Карпато-українська марка й довкола неї“ подає відношення чеських марок в УНР, ЗУНР та в Карпатській Україні у зв'язку з маркою, що виступила з боку українського уряду видає з приводу марок УНР по 20 і 50 шагів та проектом „Української марки на отворення союзу“ з Ясіє і має на горі напис: „Сеско-Україна“ та під ним: „Карпатська Україна“. Зокрема, друковану блакитною фарбою на білому папері, пролаватиме поштовий уряд у Празі. В дії пасажів поштового уряду, які в Хусті матимуть надрук чеської марки.

РОСІЙСЬКА ПРЕСА.

„Дейтше Штіммес“ (Париж) за березень містить статтю А. Маркова п. н. „Що дістануться на випадок опанування півдня Румунії“; з 1. III. статтю Е. Николаєвського п. н. „Архія Митрополита“.

КУПУЙТЕ

в українській фабриці

„ТЕКСТИЛЬ“

В ПЕРЕМІШЛІ,
ВУЛ. ЛУКАСІНСЬКОГО 8

- 1) першорядні повняні матеріали-самоткани на весняні убрання, плащі і на святкові реверени та
- 2) панями і шовки на сорочки, бязючки суконки і костюми.

Вітаючи дня.

Перша стріча.

Був вітряний, осінній вечір. Великі ясені коло церкви шуміли так голосно, що той їх шум вривався до хати, хоч вікна приходствали були вже приспособлені на зиму і хоч по шибках таргани дощ. Батько поїхав кудись, у хаті була мама, сестра, я і стара няня Руза. Чомусь довго тоді не світили в кімнаті. Сестра з мамою сиділа на канапі, Руза коло печі, а я притулювався до шибки і дивився в темний світ — на розхитані ясені і вичаровував дитячою увагою різні страхотні ночі: чорти, розбійники, вовки і великі окаті сови. Ні трохи не боявся, бо за мною була мама і стара няня, а передомною подвійні вікна. Але моя маленька душа натягала понурим настроєм як губка водою.

— Давайте, Рузо, лампу. Будемо щось читати! — сказала мама.

За часок кімнату наповнило світло і розігнало сутінки — одні на двір, інші під ліжко, то під канапу, то за шафу.

Мама присіла до стола, взяла якусь грубу книжку і почала перелистовувати. Руза поправилася на кріслі під печею, зложивши набожно руки на подолку, сестра заглядала попід руки мами на книжку, а я притулювався до няні і ждав... прикрої хвилини. Вже нераз таке бувало і все я нудився смертельно.

„Все йде, все минає і краю немає“...

Почала мама рівним голосом.

Не розумів я, що воно таке, але чув, що воно щось незвичайне.

„Сини мої! Орли мої!

Летіть в Україну...“

На дворі шумів осінній вітер, а мені малому здавалося, що то так грають крила орлів, що летять кудись по темнім, непривітнім небі. Ген — понад високі ясені, понад церкву, понад двір...

„Яремо, герш ту хамів сину?

Піди кобиду приведи!

Подай патянки господині...“

Рузо — хто то так каже?

— Жид.

— Може наш Шмуйко?

— Ні, то не наш. Але „дівоче“ подібний. Я затиснув кулачки і малючки зуби. Якби мені так спробував сказати, то яб йому.

— Тихо, сину, слухай! — промовила мама і я припав. Але антисемітизм не покидав далі, аж доки новий образ не вигнав недоброго жиди з моєї уяви.

„Я сирота з Вільшаної,

Сирота, бабусю...“

— Рузо, то з тої Вільшаниці, що панна Юльця? (Панна Юльця вчила мою сестру).

— Не знаю, може бути.

Я знав, що панна Юльця не мала тата і те пер мені здавалося, що то вона стоїть у книжці. Жаль робилося панні Юльці: сирота, така сирота, що аж у книжках про те пишуть.

Довго вже читала мама, час до часу перериваючи, щоб утерти сльозу, а я ні трохи не нудився. Хоч і мало розумів, але багато чув. Може осінній вітряний вечір настроїв так душу, а може той, що писав цю книжку, давав кожному — малому і великому якусь частину свого генія.

„Махнув ножем

І дітей немає. —

Попадали зарізані.

Тату... белькотали“.

Мама, що вже й так уривано читала, положила книжку і сказала крізь сльози:

— Не можу...

Стара Руза тяжко зідхнула, а я з сестрою розтрубилися на голос.

— Малі діти зарізані?! — звернувся я знову до няні.

— Либонь. Так пишуть.

— А хто, Рузо?

Руза була в очевиднім клопоті.

— Хто то, прошу йності?! — запиталася мами.

— Шевченко! Тарас Шевченко.

— Чуєш сину: Шевченко зарізан.

— Що ви, Рузо, таке говорите! — обурилася мама. — Гоним зарізан, а поет Шевченко — то все описав. Бачите, цілу ту грубу книжку написав...

І це була моя перша стріча з Шевченком

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

НЕДІЛЯ

12

БЕРЕЗЕНЬ.

Ст. ст. 27. лютого 1939.

З. Неділі посту. Провона.

Лат. Глуха неділя. Григорія.

Сонце: схід — 5.45, захід — 17.24.

Місяць: схід — 1.04, захід — 10.00.

Остання чверть в год. 20.37.

Завтра: 13. березня. Понеділок.

Ст. ст. 28. лютого 1939.

Василія Ісупа.

Лат. Ревни.

Сонце: схід — 5.48, захід — 17.25.

Місяць: схід — 1.55, захід — 10.50.

Післязавтра: 14. березня. Вівторок.

Ст. ст. 1. березня 1939.

Евдокія.

Лат. Матильди.

Сонце: схід — 5.41, захід — 17.28.

Місяць: схід — 2.40, захід — 11.45.

— о —

— Стан здоров'я митрополита Шептицького помітно поправився. Митрополит почувається з кожним днем краще. Однак на аудієнціях ще покищо не приймає.

— Нове видання творів Лесі Українки в 10 томах в передплаті 35 зол. Замовлення в рахунок по зол. 5 або за готівку зол. 30 просимо надсилати на адресу В-ва „Українська Книгоспілка“, Львів, вул. Оборони Львова ч. 14. Вже вийшов в друку IV. том. 434 —?

— Показ і продаж весняних вовняних матеріалів на убрання, плащі, костюми і різних вишиваних полотен перемиської фабрики „Текстиль“ відбудеться у Львові в крамниці Українського Народного Мистецтва при вул. Сикстусській 20, в днях 13—20 березня. 1—2

— Сальон мод „Мак“ поручає весняні моделі капелюшків і квітів. Влаштує курси модярства, квітів і рукавичок. Львів, Глибочицька 1. I. пов. 545 1—5

— Конкурс молодих виконавців (фортепіан, спів). Союз Українських Професійних Музик продовжує отримувати речення зголошень до конкурсу, що відбудеться в травні ц. р. до кінця березня. Докладніші дані будуть небагом оголошені. 551 1—2

— „Участь жінки в кооперативній русі“. Відчит на таку тему виголосить м-р Ірина Гладка в Клубі „Нової Хати“ і „Труду“. Гутірка відбудеться дня 13. ц. м. в год. 18-й у дсмівці Клубу, Ринку 39. Членам і гостям раді. 559 1—1

— Чи знаєте, що українці по містах і селах кинулися вивчати німецьку мову з українсько-німецького практичного самоучка? Замовте негайно й собі цей самоучок, хочби для повторення мови, в ціні 2.— зол., з почт. оплатою 2.45 зол., за післяплатою 2.80 зол. Замовлення на переказі слати на адресу: „Нова Бібліотека“, Львів, Коштова 4. 560 1—1

— Дати кожній українській родині з дорослими власний дім з городом і садком це гасло Кооп. Банку Міщанський Союз Кредитовий, Львів, вул. Руська ч. 3. тел. 215-16, ПК 510.676. Жалайте інформативного листка.

— Другий відчит Вп. П. Сави Крилача і читання перекладу Вальдемара Удалого відбудеться старанням Кружка Р. Ш. ім. Г. Барвінок, 11. березня в 6. год. вечором в домівці при вул. Мохнянського 12.

— Д-р Микола Гнатишак виголосить у неділю 12. ц. м. заходом Богословського Наукового Т-ва виклад на тему: „Християнство й українська література“. Сала „Української Бесіди“, Рутівського 22, I. пов. Початок в год. 6. веч.

— Концерт у честь Тараса Шевченка улаштує управа, учительський збір та молодішкі СС. Васильюк у Львові. Концерт відбудеться в неділю 12. ц. м. у власній салі школи, в год. 6. вечором. Добровільні дитки на шкільну молодь. Хором проводить проф. О. Пасеєчка. При фортепіані п. І. Гарасим.

„ДІМ МОДИ“

Вечір почався дитячим
пред'являючи виступи, у яких дитини
не всі були по дитячому відчутті і
доволі штучно з вимушеного гравця
це. А малі діти повинні подихати
ними хореографами і дитини

жовтого вислову треба в них плекати індивідуально. Обережно з маніпуванням дітьми. Старші виконавці — це стовпи школи Б. Кацова, що мають за собою вже не один мистецький осяг. Головно танки, сперті на жіночій тематичній, виходять у них безконкуренційно, просто зворушливо. (Гінсберг — реніш, Мендельсон — Коль Нідре). І в цьому напрямі повинні піти далі Б. Кацова та шукати тем і надхнення у релігійній жидівській традиції Талмуду, у містичних хасидських обрядах, — а при своїй живій творчій інстинкції зможе напевно створити величавого догоду жидівські анекдоти та картини жидівського життя гетта знайшли б у виконавці школи Б. К. цікаву та оригінальну танцювальну реалізацію.

Гротески та пародії (знаменита „Лекція Штрауса“), повні широкі комізму та сперті на добрій техніці тіла, мають у

школі Белі Кац своє добре поставлене місце. Дуже симпатичною появою на сцені була вчорашнього вечора молоденька українка Нора Вічкова, що з темпераментом і повною свободою танцювала не тільки у кількох групах, але представила публіці в „Гуморесці“ Регера як багатонадійна солістка.

Фортепіанний супровід і костюми були гідними співчинниками цієї мистецької імпресії.

М. Пастернакова.

Спорт.

УКРАЇНА — ГАСМОНЕЯ.

Товариські змагання обох дружин відбулися в неділю 12. п. м. на грині Чорних. Тільки на випадок, якщо в неділю була злива або снігові, змагання не відбулися.

Початок змагань у год. 2.30 поспотудні.

Польща — Фінляндія.

Міжнародні боксерські змагання відбулися в неділю 12. п. м. у Львові в автоболовній палаті на Східних Торгах. Початок змагань тощо в год. 6. вечором. У фінляндській дружині виступали самі мистці Фінляндії. По год. 6. нікого на талю не будуть виступати.

СНН — КАРИССІМА 5:1.

Ці змагання відбулися мин. неділі замість змагань Снн — Памперні.

Нові книжки й журнали.

ЖУРНАЛИ:

NASZA PRZYSZŁOŚĆ. Nr. 67. Styczeń 1939. Warszawa.

BULLETIN du Bureau de Presse Ukrainien. Publication mensuelle. Nr. 45. Le 15. Février 1939. Paris.

VÖLKERBUND. Revue de politique internationale. VIII. e Année. Nr. 7. 1-er Janvier 1939. Geneve.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

ШКІРЯНИ КАГАНЦІ

Львівська вулиця у найкращих гатунку, лавки, тарани продає

Львівська вулиця у найкращих гатунку, лавки, тарани продає

Львівська вулиця у найкращих гатунку, лавки, тарани продає

Львівська вулиця у найкращих гатунку, лавки, тарани продає

Театри.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

Львівський Народний Театр ім. М. Коцюбинського.

МАРУСЕНЬКА: „Лявот до матері“.

МЕТРО: „Еспанський метелик“ (Джана Мокдональд).

МІРАЖ: „Індійська гробниця“.

МУЗА: „Царівна Снігурка“.

ПАКС: „У тіні хреста“.

ПАЛІС: „Сучас“ (Львора Яонг, Анна-Бела, Тирон Павер).

РАЙ: „Під фальшивим обмануваченням“.

РІНЛІТО: „Шікаго“.

РОКСІ: „Інститутка“ з Д. Дюрбен.

СВІТ: „Володар Каліфорнії“ (Ліоїс Тренкер) і колірні додатки.

СВЯТОВІД: „Розалія“, „Проступник“.

СТИЛІВЕ: „Залюблена пані“ та ревія.

ТОН: „Циганка“, „Поальо“.

УТІХА: „Переможна боротьба“ та ревія.

ХИМЕРА: „Синій лис“ із Барою Лалдер.

ФОТОПЛЯСТИНОН:

(Марійський Майдан)

„Абісінія“.

Львівське радіо.

Субота, 11. березня 1939.

7.00 Ранішній денник. 7.15 Музика з пл. 8.00 Для шкіл. 8.10 Розривкова муз. з пл. 8.50 Ранішні вістки. 11.00 Для шкіл: Співаймо пісеньки. 11.21 Легкі форт. мініатюри. 11.57 Сигнал. 12.03 Полуднева аадиція; у перерві: Газетка. 14.00 Орх. 14.45 Господарські вістки. 14.50 Інформації. 14.55 Програма на завтра. 15.00 Театр Уяви для дітей: „Про парівну та сім очайдушків“, з муз. 15.30 Орх. 16.00 Пополудневий денник. 16.08 Господарські вістки. 16.20 Літературна хроніка. 16.35 Віденська музика. 17.20 Дивогляди природи. 17.35 Дуети Брамса. 17.50 Господарство та війна. 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції. 18.05 Спортівна гутірка. 18.15 Гутірка зі слухачами. 18.20 Шхатрі у Вельгії. Там шум Прута і Черемоша, аад для дітей. 19.15 Розр. концерт. спів, саксофон, мандоліна, форт., 21.00 Розр. концерт. 21.40 „Курятко“ спів. 22.00 Транс. з Львондону: Розр. концерт. 22.40 Танк. музика з пл. 22.05 Інформ. аад. 23.00 Останні вістки. 23.05 Закінчення програми.

Неділя, 12. березня 1939.

7.20 Орх. 8.00 Ранішній денник. 8.15 Халб. Газетка. огляд ринків ріллях продуктів. 8.45 Коронація папи, транс. з базиліки св. Петра в Римі. 13.05 Гутірка про Янів. 13.15 Орх. форт. 14.40 Трохи пісні, трохи слова. 15.00 Словно-муз. аад. 15.25 Золота книга громад. 16.30 Форт. 17.00 „Золоті гуданки“ новела. 17.20 Орх. 17.50 сопран, тенор, гумор: у перерві коло год. 18.20 Хваліна бора студії. 19.20 Репортаж із Риму: Світла Вічного Міста. 19.30 Програма на завтра. 19.35 Легка музика. орх. 20.00 дуєт. 20.10 Спортівні вістки. 20.15 Спорт. поліг. огляд. веч. денник. метеоролог. вістки. 20.40 тижневик. програма на завтра 21.20 „Калейдоскоп“: орх. скрип. дуєт. форт. 21.50 Радіо для всіх, вес. аад. 22.20 Проложення „Калейдоскоп“. 23.00 Ост. вістки. 23.05 Закінчення програми.

Понеділок, 13. березня 1939.

7.00 Ранішній денник. 7.15 Музика з пл. 8.00 Для шкіл. 8.00 Розр. музика з пл. 8.50 Ранішні вістки. 11.00 Для шкіл: Птахи вертаються, будують гнізда. 11.15 Легка музика з пл. 11.57 Сигнал. 12.03 Полуднева аад. 13.00 Для купівлі і промисловців: Як зустрітися банковий кредит. Відповіді на актуальні питання. 13.30 Баржа в музич. аад. для дітей. 14.00 Концерт баяни. 14.45 Господарські вістки. 14.50 Пісні. 14.55 Програма на завтра. 15.00 Театр Уяви для дітей: сльова орх. 20.30. 21.00 Масовсько-ду-

„Нуждарі“ на осн. В. Гіго. 15.30 Сельон. орх. 16.00 Пополудневий денник. 16.08 Господарські вістки. 16.20 Економічні науки. 16.35 Ветовен: Форт. квартет ес-дур оп. 16. 17.05 Рамісник відвідує закорд. вистави. 17.15 Історія електричності на тлі розвитку науки. 17.50 Двожак. Остабт Матер. міш. хор, сопран, тенор, меццо-сопр., бас-баритон, орган. 18.10 Біжучі вістки з міста та провінції. 18.15 „Ля. муз. варіанти: Дипломатичне студіум УНК. 18.30 Актуалі. 19.05 Полад у невідомо. муз. аад. орх., хор, сопран, бас, кларнет, форт. Евг. Стебелський пісеньки в супр. гітари. 20.35 Веч. денник. метеоролог. вістки. спорт. програма на завтра. 21.00 Концерт солістів. форт. віол. 21.00 Літер. новини. 22.00 Спорт. 22.05 Ресубудова Львова. 22.20 Ля. муз. портрети: Ст. Дунешський. хор, форт., тенор. 23.00 Ост. вістки. 23.05 Закінчення програми.

Вівторок, 14. березня 1939.

7.00 Ранішній денник. 7.15 Музика з пл. 8.00 Для шкіл. 8.10 Орх. 8.50 Ранішні вістки. 11.00 Для шкіл: День праці доброї сільської господарки. 11.15 Концерт солістів з пл. 11.57 Сигнал. 12.03 Полуднева аад. 14.00 „Великопісні псалми“ літер.-муз. аад. у виконанні Т-ва „Боян“ під дир. І. Охримовича. 14.30 Батьківська порадища. 14.45 Господарські вістки. 14.50 Віржа. 14.55 Програма на завтра. 15.00 Введи з життя — і на дні океану, гутірка для молоді. 15.15 Техн. скринька. 15.30 Орх. 16.00 Пополудневий денник. 16.08 Господарські вістки. 16.20 Фін.-госп. актуалі. 16.30 Ляфетенової казки. аад. з пл. з муз. і поновленнями. 16.50 „Кінь Пшевальського“ гутірка. 17.00 Камер. концерт. 17.25 Нові шляхи морського рибальства. 17.35 З пісень по краю. 18.00 Ю. Анджеєвський читає свої твори. 18.10 Програмова резерва. 18.20 Для сел: „За ліпшу продукцію сирівця для домашнього промислу на селі“ в українській мові вигол. інж. В. Кілар. 18.30 Авд. для робітників. 19.00 Розр. концерт: орх., пісеньки в супр. гітари. 20.05 „Міньон“ оп. Томаса; у перерві коло год. 21.05 Інформ. вістки. Веч. денник. спорт. програма на завтра. коло год. 22.27 Література на шпальці панегірику. 23.10 Ост. вістки. 23.15 Інформ. аад. 23.20 Закінчення програми.

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Субота, 11. березня 1939.

БАНСЬКА БИСТРИЦЯ, БРАТИСЛАВА 7.20, 12.50, 16.00, 19.00, 22.15 Вістки в українській мові. БЕРЛІН 18.00 Танк. музика. 19.00 Розр. мелодії. БУДАПЕШТ 17.40 Орх. концерт. 19.20 Народні пісні. ВІДЕНЬ 15.30 Пісеньки, оповідання. 19.20 Вістки в українській мові. ДАВТШЛЯНДЗЕНДЕР 14.00 Муз. аадиція. 20.10 Розр. вечір. ЛЯГТІ 19.50 Концерт орх., скр. МІЛЯНО 20.30 Розр. концерт. 21.00 Вечір опер Завдонал. МІНХЕН 18.45 Веселі нар. мелодії. ПРАГА 19.10, 20.00, 20.30, Легка музика. 22.30 Танк. музика. ПАРІ ПТТ 18.00 Симф. концерт. 21.30 Опера. РАДІО ПАРІ 18.05 Газетка для дітей. 19.15 Авд. для дітей. 21.15 Пісні. РИМ 21.00 „Країна усміху“ оп. Лотера. СОФІЯ 17.00 Танк. музика. 18.30 Популярна музика. 20.00 Спіа. ФРАНКФУРТ 20.15 „Шмота дилія“ оп. І. Штрауса.

Неділя, 12. березня 1939.

БАНСЬКА БИСТРИЦЯ, БРАТИСЛАВА 7.20, 12.50, 16.00, 19.00, 22.15 Вістки в українській мові. БЕРЛІН 18.00 Популярна музика. пісні. 19.20 Танк. музика. 20.10 Орх. концерт. БУДАПЕШТ 17.10 Форт. 18.15, 22.00 Циг. музика. 19.00 Від-

сінський вечір. ВІДЕНЬ 19.45 Вістки в українській мові. 20.10 Симф. концерт. 22.30 Популярний концерт. ДАВТШЛЯНДЗЕНДЕР 15.00 Музика з родни Бах. 16.00 Розр. музика. 18.00 Форт. квартет. 20.10 Концерт. КЕЛЬН 18.30 Квартет оп. 14. Ветовена. 20.10 Орх. концерт. МІЛЯНО 17.00 Розр. музика. 21.00 Камер. концерт. 22.00 Орх. концерт. ПРАГА 21.00 „Фантастична симфонія“ Берліоца. 22.35 Танк. музика. РАДІО ПАРІ 21.15 Пісні. 21.30 Симф. концерт. РИМ 17.00 Симф. концерт. 19.10 Арабські мелодії. 21.00 Розр. мелодії. 22.00 „Голоси світа“. 22.10 Хор. СОФІЯ 19.00 Легка і танк. музика. 19.00 Популярна музика. 19.30 Тріо. 20.00 Спіа. 20.55 Оп. мелодії.

Понеділок, 13. березня 1939.

БАНСЬКА БИСТРИЦЯ, БРАТИСЛАВА 7.20, 12.50, 16.00, 19.00, 22.15 Вістки в українській мові. БЕРЛІН 17.00 Камер. концерт. 18.45 Гостина з Африки, гутірка 20.00 „Трубадур“ оп. Верді. БУДАПЕШТ 17.15 Хор. 20.20 Симф. концерт. ВІДЕНЬ 16.00 Розр. концерт. 19.50 Вістки в українській мові. 22.30 Розр. концерт. ДАВТШЛЯНДЗЕНДЕР 15.15 Веселі мелодії. 18.00 Пісні, музика. 20.10 Романсичні пісні. 21.00 Фільм. концерт. 22.30 Скрипка, форт. КЕЛЬН 18.25 Пісні. 20.10 Нар. пісні. ЛЯГТІ 18.40 Скрипка. твори Сі-беліуса. МІЛЯНО 17.15 Розр. музика. 20.30 Легка і танк. музика. 21.00 „Ля. венталіо“ оп. Кучіни. ПРАГА 21.35 Квартет ц-моль Ветовена. ПАРІ ПТТ 19.05 Пісні. 19.30 Легка музика. 21.00 Арфа. РАДІО ПАРІ 18.15 Форт. 19.15 Хоральна музика. 21.30 „Мадам Хризантем“ оп. Мессажора. РИМ 17.15 Танк. музика. 20.30 Легка музика. СОФІЯ 18.00 Популярна музика.

Вівторок, 14. березня 1939.

БАНСЬКА БИСТРИЦЯ, БРАТИСЛАВА 7.20, 12.50, 16.00, 19.00, 22.15 Вістки в українській мові. БЕРЛІН 18.00 Вес. мелодії. 20.10 Дути орх. 21.00 Фільм. мелодії. БУДАПЕШТ 19.30 Опера. 22.20 Циг. музика. ВІДЕНЬ 18.00 Розр. музика. 18.20 Солісти. 19.50 Комунікат в українській мові. 21.20 Камер. концерт. ГАМБУРГ 21.00 Музика на нар. інструментах. ДАВТШЛЯНДЗЕНДЕР 19.45 Твори Де-бюссі. 22.30 Форт. КЕНІГСБЕРГ 19.00 „Тангалер“ оп. Ваггера. ЛЮН 21.30 „Гризольда“ оп. Масенета. МІЛЯНО 17.15 Танк. музика. 22.00 Форт. ПАРІ ПТТ 19.05 20.30 Пісні. 21.30 Давні пробованки. ПРАГА 19.25 Вісьок. орх. 19.55 Нар. пісні. 20.35 Симфонія п-дур Моцарта. РАДІО ПАРІ 19.15 Гітара. 21.15 Камер. музика. 22.30 „Ля. фем сілестіс“ ком. Джона соня. РИМ 17.15 Концерт інстр. квінцету. 21.00 „Медонна Орега“ оп. Прімо Річчілія. СОФІЯ 17.30 Вісьок. орх. 18.15 Мелодії І. Штрауса. 20.55 Рос. романси. 21.25 Легка музика. 22.00 Танк. музика.

Біржа.

Львів, 10. березня 1939.

ГРОШІ

Бельгій. бельг. 89-10—89-12. Долари америк. 5-26-50—5-29-00. Долари канад. 5-25-00—5-27-50. Флзгор. год. 281-00—281-12. Франки франц. 14-01—14-11. Франки швейц. 17-00—17-05. Фунти англ. 24-75—24-93. Гульд. лан. 99-75—100-25. Кор. данські. 110-25—111-33. Корони норв. 124-45—125-45. Корони шведські. 17-50—128-4. Ліри іт. 27-9—26-90. Марки фінляндські. 10-70—11-01. Марки нім. срібні. 85-30—87-00. Ажін.

Банк Польський 151-50. Цукор 43-00—43-50. Вугіль 43-00—43-25. Лізвон 26-0—15-25. Модієв 23-00—23-25. Остронев 83-75—84-00. Старавичи 63-50—63-75. Жирядів 67-25—69-00.

Найкраща
українська
виключно
ПАСТА до вугілля
підлоги
з ФАБРИКИ ХЕМІЧНИХ
ВИРОБІВ
„БЛИСК“
ЛЕВИЦЬКИЙ І С-КА
Станіславів, ул. Жуковського 2

Пашери.
4 і шість внутрішніх 68-00—67-88, 3 інакше.
1 ек. 98-30, серія 101-00—98-00, 2 ек. 97-25
серія 00-00—101-00, 5 конверсійна 69-30
5 козійова 68-00—67-73, 4 прам. доз. 44-30
4 консолідаційна 68-63—68-73.
Тенденція зростаюча.

ЗБИЖЕ.
Ячмінний бровар, 21-25—22-25, на млинці
17-75—19, сметанний 1. 18—18-25, паст. II
17—17-25.
Ціни інших артикулів без зміни.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ“.
Львів, 10. березня 1939.
1 кг. масла десерт. бланк. без оп. 3.45
1 кг. масла бочков. та оп. 3.50
1 л. молока 1.00—1.15
1 кг. жиру 1.00—1.15
Тенденція зростаюча на всі артикули.

ЛЬОКАЛІ
ДО ВІНАЙМУ льокалі на крамницю з
меблями. Відомість у газеті „Борт.
Головний 8. П. п. 547 1-1

НАУКА
КУРС ПРОЮ І ШИТТЯ — розпочинає
курс „Труд“ Львів, Ринок ч. 38. Наука
триває три місяці. Зголошення щоденно
між 9—1 і 15—18. 557 1-2

ЛІТНИЦА
ШУКАЮ на черевні-липові для дружи-
ни з синами літницю в гірській околиці.
Зголошення з умовами до Адміністра-
ції під „Природство — школа“. 399 1-1

КУПНО — ПРОДАЖ
ГРЕБЕНІВ. Комфортний павільон 28 кім-
нат до внарендування, найкраще укра-
їнське. Яблонська. 541 1-3

ПРОДАМ дім поверховий, новий, солідної
будови, дохід 4.140, ціна 43.000, довг. БГК
3.000. Гривка. Львів, Кн. Острозьких 3,
кв. 14—16. 555 1-1

ВІЛЛЯ, 18 умовляючих кімнат з інвен-
тарем в Підбузі — підприємстві літній-
це — ріка, діє і т. п. на північній се-
мі до внарендування. Близькі інформа-
ції уділ. Укр. Захорона в Дрогобичі,
вул. св. Хреста 49. 556 1-2

ШУКАЮТЬ ПРАЦІ
АДВОКАТСЬКИЙ аплікант може вести
самостійно канцелярію, байдуже перед
яким судом, шукає від зарплати патрона.
Львів, зголошення до Адм. „Діло“ під
„Рутинський“. 553 1-2

ГОРГОВЕЛЬНИК з довголітньою пре-
стижною диспозицією, книголюбний різних
жанрів шукає відповідного заняття. Зго-
лошення до Адм. „Діло“ під „Нематт“. 544 1-3

ШУКАЮ бровової посади або в торго-
вельно-промисловій підприємстві. Ка-
віля 1000 год. референтий „Діло“ „Соці-
альна“. 558 1-1

ШОФЕР (червоні права їди) з матурою
госп. брововою практикою шукає відпо-
відного заняття. Зголошення до Адм.
під „Шофер“. 562 1-1

ВАЖНЕ ДЛЯ ПАНІВ!
найліпші
УВАГА! ЦІНИ СТИСЛО ФАБРИЧНІ

НАЙДУТЬ ПРАЦЮ
ВЕЛИКІ ЗАРОБІТКИ! Шукаємо заступни-
ків в кожній місцевості Галичини і Во-
лині. Залучити марку на відповідь. —
Оферта просимо слати: В. Г. Варшана 1,
пл. Наполеона, сир. почт. 1089.
480 5-5

НЕГАЙНО ПОТРІБНИЙ солідний шофер
до направи Шевролета. Винагорода піс-
ля умови. Д-р І. Подок, п. Сметин.
555 2-2

РІЖНІ
ПЕЧАТНИ, монограми, ТАБЛИЦІ, вико-
нує найкраще перше та одне укра-
їнське ризівне заведення ВОЛОДИ-
МИР ЯРОШ, Львів, ул. Саквентича ч. 2.
2816 30-0

СТАРУ ГАДРЕРОБУ мужеську міняю
за найкращі бальські матеріали. Теле-
фон 270-25. 500 2-2

ПРОПУКЛИНОВІ БАНДАНІ, гумові, че-
ревні, киркові, проти усування матиці за-
гартують виконує відоме УКР. ОРТОПЕ-
ДИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ ІВАНА УГРИНА,
Львів, вул. Вірменська ч. 15. 2741 33-0

ДИТЯЧІ ВІЗКИ найкращих типів продає,
направляє, міняє апарати фірма Нік,
Львів, Жовтківська 17. — Ціни безкон-
курсні. 444 3-10

ГОДИННИКИ і біжутерію найкращіше
направляє українська фірма П. Кар-
пінця у Львові вул. Домініканська ч. 7.
1990 97-0

СТОЛЯРНЯ М. ФЕДИНСЬКОГО Львів,
вул. Заблудівська 27, поруче до при-
ступних плант галузьсько-мистецькі за-
дання власних проєктів, також галузь-
терію в інші модери гарнітури.
2333 18-2

ЗНАНА УКРАЇНСЬКА РОБІТНЯ КОР-
ПОРАції Маруєї Ткачівни, Ринок ч. 39, І
виконує: корсети, корселети, поспераци-
їні опаски, піджаки, штаники, опаски при-
ткні, також чистить, відкашує і пере-
робляє. Для виготовлення Ви. Паш-
виконує замовлення до двох днів.
557 1-2

ДЕТЕКТОРОВА ГОЛОСНИК 250,
жарівки від 5—25 мот — 70 сотків.
„ЦЕНТРАЛЯ ЖАРІВОК“, Львів, Ринок
21. 540 1-5

КОВДРИ, ПОСТІЛЬ — Зент. Львів, Ка-
міньська 5. Найкраще бо в півночі.
1-22

ЛІКАРСЬКА ПОМІЧ
ЛІКАР
Роман ЛИСЯК
недуги шкірні, венеричні та лікарська
косметика.
Львів, Оберони Львова 22 (давніше
Сикстуська 56), Тел. 114-44.

ОГОЛОШЕННЯ
Інж. Тарас Грушкевич
держ. упов. інженір будівництва
Львів, 3-Мая 11, м. 13 тел. 115-14
Виконує: ПЛАНІ — СТАТИЧНІ
ОБЧИСЛЕННЯ — БУДОВИ.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ У ЩОДЕННИКУ „ДІЛО“.
Розмір часопису: 3 текстові шпальти і 4 оголошенні шпальти
1 м. одношпальтовий або його місце в руб-
риці оголошень 500 0.25
1 м. одношпальтовий в тексті і коментар 500 0.30
1 м. одношпальтовий на першій сторінці 500 0.80

БРИТВИ і АПАРАТИ до гоління можна
дістати тільки в старій і фаховій перфу-
мерії
С. ФЕДЕРА, Сикстуська 2.
Коперніна 15 а і Галицька 16.
НАЙБІЛЬШИЙ вибір ножиць до голін-
ня, кишеньових ножиць, ножиць, пиль-
ників, пенсетою та інш. сталевих виробів

ЗАЯВА.
Не дивлячись на те, що наша імена
вміщені на проспектах рекламною фірми
„Фамма“ — ми досі для цієї фірми пиль-
них праць не виконували. Тому від нині
переставо стоїти в „Фамма“ в будів-
ному апарату.
Балас Володимир,
Пелітська 7 а, тел. м. 115-66
Сикстуська Гордицький,
Вишневецьких 1.
Роман Чорний,
Ринок 42, IV.

КОНКУРС.
на реконструкцію мурованої церкви в
Родзюловичах і будову нової дерев'я-
ної церкви в Володі Ділішній.
План можна оглянути в канцелярії
Парохіального Уряду в Купчинічях Ота-
рих, пошта Купчиніч Нова, заліз. ста-
ція Копчиніч Сімишівські. Сланий ком-
торно-реконструкції можна дістати за
наказанням 1 зол. Отворення оферти в
дні 24. березня 1939 год. 14.
Купчиніч Ст. 9. березня 1939.
о. Стефан Онискевич, парох.
550 1-3

МІСЬКА УПРАВА В КОР. СТОЛ. М.
ЛЬВОВА.
Льв. II/779/39.
У Львові, 9. березня 1939.

ОПОВІСТКА.
Міська Управа в кор. стол. місті Льво-
ві подає до загального відома, що пред-
ставити бюджету Гміни міста Львова на рік
1939/40, згідно з постановою прийнятою
5 51, уст. 2, Розпорядку Міністра Внут-
рішніх Справ з дня 6. грудня 1932 р.
видаваного в порозумінні з Міністром
Скарбу „про зведення і устаткування бу-
джетів комунальних союзу“ (Ц. У. Р. П.
Ч. 11. поз. 71 з року 1933), яке викона-
ний до перегляду в борі Відділу II/1
Міської Управи (ратун. II п. джері ч.
267) через 1 тиждень, саме від дня 11.
березня 1939 р. до 17. березня 1939 р.
включно, а годинах від 9-тої до 13-тої.
Зацікавленим платникам комунальних
дашків прислуговує право перегляду в
повищені ретинні предмінарні бюджету
а теж виконання змін і застережень з
дашків ретинні 1-го тижня, собою до
дня 24. березня 1939 р. включно.
Президент міста:
Д-р Станіслав Островський в. р.

Годинники
ПЕРСТЕНІ, ОБРУЧКИ
СТОЛОВУ ЗАСТАВУ
порукає імена
українська крамниця
Р. ТАРНОВЕЦЬКОГО
Львів - ПІЛСУДСЬКОГО 11а
ПРИЙМАЄ ВСЯКІ НАПРАВКИ - КУПУЄ ЗОЛОТО І СРІБЛО

ФОРТЕПІЯНИ, ПІЯНИНА
світової марки
Б. СОММЕРФЕЛЬД
Експорт: до Англії (Steinway
& Sons - London), Ажериї,
Франції, Голландії, Палестини,
Швейцарії, Цейлону і т. д.
Виключне заступництво:

С. НОВАЦЬКИЙ
Львів, вул. Пилсудського 17.
ПРОСИМО КУПУВАТИ ТІЛЬКИ У ФІР-
МАХ, ЯКІ ОГОЛОШУЮТЬСЯ В НАШО-
МУ ЧАСОПИСІ ТА ПРОСИМО ПОКЛИ-
КУВАТИСЬ НА ОГОЛОШЕННЯ.

Остатня сторінка 1/1
Остатня сторінка 1/2
Остатня сторінка 1/4
Остатня сторінка 1/8

ДРОТЯНІ СІТКИ
ДО ОГОРОЖІ
ДУЖЕ ДЕШЕВО
Жадаєте зберегти
СІТКОЦЕНТР
Львів, Красницьких ч. 13. — Тел. 246
123
Бляхарська робітня
будівельно-галвантерійно-приттєв-
на і репараційна
Андрій Бартків
Львів вул. Глибока 12. Тел. 230

НАЙСМАЧНІШЕ
ПЕЧИВО
на порошці
АРОЗА

В цьому місяці
підписав аналіз краківська фабрика
біла, Сикстуська
„ПАВ“
зі всіх нормальних і постільних
15% опусту
Радимо скористати з нагоди і бу-
куєте. Нам біла доповісти.

Найкращі мужеські одяги замовляйте
українській кравецькій робітні
М. Брунець
Львів. Академічна 24, I. п. Тел. 24
На складі наймодніші кравецькі й аксе-
суари. 521

Під увагу приїжджаних до Перемисла
Смачні сніданки, обіди і вечері в
бірні напівки і перекуски можна до-
стати у РЕСТОРАНІ

Михайла Кузишні
ПЕРЕМІШЛЬ, ПЛ. НА БРАМІ

СІТКИ ДО ЛІЖОК
порукає найкраще
ВИРІБНА
Френкель і Лідер
Львів, Леріонів 25 в подальше

Інж. Юрій Пасешич
держ. упов. інженір будівництва
Львів, Мончинського 2. Тел. 24
виконує всі праці з об'єктів: будів-
ельно-промислової і житлової праці

РОВЕРИ
ДНІСТЕР
НАЙЛІПШІ
499 2-15

ДРОТЯНІ СІТКИ
найкраще
Варіант дротевих сіток і в
„СЯТКОДРУ“
Львів, Замарстова